Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Сэтэмнай 1921 оной бриин 21-һээ гарана. | № 4 (18027). | 1989 оной январиин 5, четверг | Сэн 3 мүн.

ҺАЙХАН ЭРМЭЛЗЭЛ

Ёһотойл ажалша хүнэй түхэл шарай, ухаан бодол, абари зан хэзээдэшье арюун сэбэр байдаг гэжэ хэлсэдэг зүб лэ даа. Любовь Андреевна Изюрьсаа эгээл тиимэ хүнүүдэй нэгэн юм.

Өерынгөө үнэн шударгы, хододоо урагшаа һанаатай, үндэр бүтээсэтэ ажалаараа тэрэ зон нүхэдэйнгөө дунда, коллектив соогоо хүндэтэй, һайн һайхан үгэнүүдээр магтуулдаг хүн. Кабанскын районой Хандалын совхозой Фофоковско фермэдэ тэрэ хори гараг жолдэ һаалишанаар хүдэлнэ. Л. А. Изюрьевагай эрхим ажалынь Хүндэлэлэй олон тоото грамотануудаар, Ажалай Алдар солын гурбадахи шатын орденоор тэмдэглэгдэнхэй. Буряадай АССР-эй габьяата малшан гэһэн нэрэ зэргэтэй.

Бүри 1986 ондо ажахы соогоо эгээн түрүүлэн тэрэ үнээн бүриһөө 3968 килограмм һү һаажа, ехэ амжалтын эхи табиһан юм. Харин үнэгэрһэн жэлдэ Любовь Андреевна үнээн бүриһөө 4600 гаран килограмм һү абажа, республикын эрхимүүдэй тоодо оробо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүү һаалишан Л. А. Изюрьева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ШЭНЭ ГУРИМ АШАГТАЙ

Бэшүүрэй районой «Рассвет» колхозой мал ажалай бүхы коллективүүд үнгэрһэн жолдэ ажахынгаа валова олзо доходһоо салин түлбэреэ абаха гуримаар хүдэлжэ гараба. Энэ түрүү онол аргын ашагтай байһыень хэлэдшье ялгаа. Нэн түрүүн иимэ гуримаар ажаллахадаа, малшад бүхы юумэндээ гамтай болоо, продукци үйлэдбэрилхэ, гурэндэ худалдаха түсэбүүдээ үлүүлэн дүүргэхые ороолдоо. Энэ талаар һү һаалиин гурбадахи, хсёрдохи фермын коллективүүд амжалтатай хүдэлжэ гараһан гэхэ гү, али үйлэдбэриин бүхы талаар үрэ дүнгүүдые туйлажа шадаһан байна. Эдэ хоёр фермын һаалишад, үхэршэд, тугалшад, бусад хүдэлмэрилэгшэд үнгэрһэн жэлэй дунгөөр тус тустаа 4000 түхэригэй нэмэлтэ түлбэри абаа. Һү һаалиин нэгэдэхи фермэ ходо гээгдэлдэ ородог һаа, нёдондо энэ гуримаар хүдэлхэдөө, зарим тэды амжалта туйлаһан байха юм. 1988 ондо тэдэнээ мүн лэ 600 түхэриг нэмэлтэ түлбэри абажа, жэлэ түгээбэ.

Колхозой хонишодой туйлаһан амжалтануудынь эли юм ааб даа. Эдэнэр түл абаха, нооһо хейшалха талаар район дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ ходо түрүүлжэ гарадаг юм. Валова олзо оршоһоо салин хүлһэеэ абадаг болоходоо, эндэхи хонишод бүри үндэр дүнгүүдые туйлажа эхилэнхэй.

Жэлэй дүнгөөр И. Васильевай, М. Слепневой, А. Афанасьевай даадаг отаранууд нэмэлтэ түлбэрилдэ хүртэһэн байна. Жэшээлхэдэ, Иван Семенович Васильевай хүтэлбэрилдэг хонишодой бригада 3106 түхэриг нэмэлтэ түлбэри абаба.

Юрэдөөл, энэ ашаг үрэтэй гуримаар ажалледаг болоходоо, колхознигууд хэрэглэжэ шадаагүй арга нөөсэнүүдээ гүйсэдөөр хэрэглэжэ һурана, абаһан продукцияа гаргаша багатайгаар үйлэдбэрилдэг болоно бшуу. Энэл даа, эдэнэрэй амжалтын нюуса аргань.

Ю. ФОКИН.

ҮТЭГЖҮҮЛГЭ ГАРГАГДАНА

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд, таряашад ургасаяа хуряажа дүүргэһэр лэ ерэхэ жэлэй ургасын үндэһэ һүури табижа эхилдэг байна. Эдэнэр нэн түрүүн поли болон нуга сабшалан дээрэ органическа үтэгжүүлгэ гаргажа эхилбэ. Мүнөөдэрэй байдалаар эндэ К-700 түхэлэй табан трактор хүдэлгэглэнэ. Эдэндэ дүй дүршэлөөр баян механизаторнууд Владимир Алексеевич Кравцов, Иван Агафонович Иванов, Юрий Абрамович Кравцов, Валерий Васильевич Варфоломеев, Николай Иванович Парфенов гэгшэд ажалладаг юм.

Энэ бишыхан онһоорууллагдаһан звеногой гэшүүд шэнэ жэлэй урда тээ хартаабхын поли дээрэ 1100 тонно нютагай үтэгжүүлгэ, Түгнын нуга сабшаланда 2000 тонно наг шэбхэ гаргаба. Наг шэбхэ ашаглагада К-700 түхэлэй трактورта Иван Федотович Калашников, бульдозерто Николай Дементьевич Калашников гэгшэд хүдэлжэ, ажалдаа үндэр дүнгүүдые туйлана.

Эдэ үдэрнүүдтэ тус ажахын онһоорууллагдамал звеногойхид тарялан болон нуга сабшалан дээрэ органическа үтэгжүүлгэ гаргаха харюусалгатай хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлнээр. Шанга хүйтэнэй болотор трактورно-таряан ажалай бригадын полинуud дээрэ 7—8 мянган тонно нютагай үтэгжүүлгэ гаргажа үрдихэ хүсэлтэтэй үсэд шангаар хүдэлжэ байна.

Ц. ЦЫРИТОРОН.

Мухар-Шэбэрэй район.

ҺАЙДАЛ ТҮРҮҮЛНЭ

ондо Хэжэнгын «Первомайский» совхозой Хөөрхэ нютагта, «50 тября» совхозой Орсдаа хүдөө ажахын продукциые үйлэдбэрилгөөр гүүдэ кооперативүүд эмхидбэлэй. Мүнөө тэдэниие хүнүүд томилогоод, нуудай газар тариялан, мал хубаарилха хүдэлүргэнөөр ябуулгадажа

рвомайский» совхозой мой секретарь Г-Б. Д. в районно XXIV партконференци дээрэ хэлэһэн үгэ соогоо ажалша коллективүүдэй арга боломжо гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгүй гэжэ тэмдэглэхэ зуураа ажахы эрхилэлгын шэнэ, түрүү онол аргануудые ажахыдаа ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэжэ эхилһэн тухайгаа дурдаһан байна. Жэшээлхэдэ, малшад Д. Дамбиевай, Ш. Цыбжитовэй гэр бүлэнүүд арендын гуримаар амжалтатайгаар хүдэлнэ. Нёдондо тэдэнэр ямаршье техникэгүй байбашье, тус тустаа 500, 400 центнер үбһэ бэлэдхээ. Тиихэдэнь отделениинь гүйсэд онһожоруулагдамал бригада 1700 центнер тэжээл бэлэдхэһэн байха юм. Энээхэн баримта дээрэһээ ехэ тобшолол хэхээр байна бшуу.

Хөөрхэ нютагай партийна эхин организацийн секретарь Д. Ш. Доржогутабайһаа кооператив тухай һанамжыень асуухадамнай, иигэжэ хөөрэбэ:

— Манай Хөөрхэ нютаг районойнгоо бага һууринуудай тоодо ородог. Тиимэһээ түрэл нютагайнгаа хүгжэн һалбарха замые гүрэнэй кооператив байгуулгатай холбон бодомжолхомнай, һайшаалтай гээшэ ха. Һууриндамнай найман жэлэй һургуули, фельдшерско-акушерскэ пункт, магазин, хэлхэ холбооной таһаг гэхэ мэтын барилга эхилэгдэхээр хараалагдана. Социально-соёлой асуудалнуудые түргэн шиидхэжэ шадаа һаамнай, кооперативнайшье урагшатайгаар хүгжэхэ ха.

Манай обществодо хубилган шэнэдхэлгэ боложо байна. Тэрэнэй хүсэтэй долгиной Дээдэ Хэжэнгын Хөөрхэ нютаг хүрэжэ ерэнэндэ, хүн зэмнай урматай, найдалтай байна,— гэжэ Дансаран Шагдарович хөөрөө һэн.

В. ТОКТОХОЕВА.

СССР-эй арадай депутадта кандидадуud дэбжүүлэгдэнэ

ОЛОНОЙ ДУУГААР

убликымнай ажалша колуудта, партийна органидта, ниитын эмхинүүдтын суглаануud болоСССР-эй арадай депутадидадуудые дэбжүүлгэлөөр. Түрүүшын суглдай үрэ дүнгүүдые хаүүэхэдэ, ажалша коллек, коммунистнууд суг адаг нүхэдэйнгөө дундахимүүдэйнь эгээл эрхим эй нэрэнүүдые дурдажа, эй арадай депутадта дадаар дэбжүүлжэ, өөгөө этигэл найдабари гэ.

• • •

адай АССР-эй Уран зудай холбооной коллехамтын суглаан һаяхан о, уран зураашадай нимхиһээ СССР-эй арадай дта кандидадые дэбтухай асуудал зүбшэн э. Тус холбооной масйнуудай директор А. И. ва түрүүшээр үгэ абажа, республикын Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ Даша-Нима Дугаровичи Дугаровые дэбжүүлхэ дурадхал оруулаа. Тэрэ дурадхалыень уран зураша О. Д. Цыремпилон, уран зураша Бальжинима Доржиев болон бусад дэмжэһэн байна.

Удаань Уран зураашадай холбооной профкомой түрүүлэгшэ В. Н. Николюк үгэ абажа, скульптор Геннадий Георгиевич Васильевые профсоюзуудай зүгһөө дэбжүүлхые дурадхаба.

Уран зураашадай холбооной коллектив СССР-эй арадай депутадта кандидадуудаар Буряадай АССР-эй Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ, РСФСР-эй арадай уран зураша, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй депутат **Д-Н. Д. Дугаровые,** скульптор, уран һайханай академиин гэшүүн-корреспондент **Г. Г. Васильевые** дэбжүүлхэ гэһэн шиидхэбэри нэгэн дуугаар баталан абаад, тэрэнээ СССР-эй Уран зураашадай холбооной правленидэ дамжуулбе.

• • •

Буряадай АССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүдэй хамтын суглаан боложо, «Буряад үнэн» газетын редактор **Р. Б. Гармаев,** «Правда Бурятии» газетын редактор **И. В. Казанцев** гэгшэд СССР-эй Журналистнуудай холбооной зүгһөө СССР-эй арадай депутадта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэбэ. Энэ шиидхэбэри СССР-эй Журналистнуудай холбооной үзэмжэдэ эльгээгдэбэ.

• • •

Профсоюзуудай зүгһөө СССР-эй арадай депутадта кандидадаар Буряадай профсоведэй түрүүлэгшэ **Н. А. Розановые** дэбжүүлхэ тухай ВЦСПС-тэ дурадхаха гэһэн тогтоол профсоюзуудай республиканска соведэй президиумэй үргэдхэгдэһэн заседани дээрэ абтаба.

Нухэр Н. А. Розановей кандидатура түрүүн профсоюзай эхин эмхинүүдэй суглаануud, пленумууд дээрэ, мүн һалбари һалбариин профсоюзай обкомуудай президиумуудэй заседани дээрэшье дурадхагдаһан байгаа.

Эдэ суглаануud, пленумууд болон үргэдхэгдэһэн заседаниуud дээрэ үгэ хэлэһэн Л. П. Мацукова, И. П. Ефимов, Т. Б. Бартаханов, Д. Е. Назаров, А. У. Монголонов, Л. А. Юринская, А. Р. Потепалов болон И. Н. Сизых СССР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэхээр дурадхагдаһан Николай Алексеевич Розановай ажал ябуулга, хүн шанар тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө.

Республикамнай һүүлэй гурбан жэлэй турша соо экономическа ба социальна хүгжэлтынгөө талаар нилээд урагшаа дабшаһан байна. Профсоюзай комитедүүдэй ажал ябуулга эдэбхижэ, обкомууд болон профкомуудай аппарадуud үсөөржэ, һайн кадрнуудаар бүридхэгдөө. Кадрнуудай һуралсал саг үргэлжэ үнгэргэгдэнэ. Хүдөө нютагуудта комплексно бригаданууд эльгээгдэжэ, тэдэ профкомуудта байра дээрэнь бодото туһаламжа үзүүлдэг болоо.

Профсовет, обкомууд болон профкомууд ажалшадай эрхэнүүдые хамгаалха, социально-экономическа хүгжэлтые түсэблэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Профсоюзуудай зүгһөө хүдэлмэришэдэй хиналта хэхэ хүдэлмэри эхилэнхэй.

СССР-эй арадай депутадта кандидадаар Буряадай АССР-эй профсоюзай эмхиһээ профсоюзуудай соведэй түрүүлэгшэ нухэр Николай Алексеевич Розановые дэбжүүлһэн тогтоол нэгэн дуугаар баталагдан абтаа.

В. НАЙДАНОВА.

Малай үбэлжэлгэ — шанга шалгалта

ТУСХАЙ ТОБШОЛОЛ ХЭГДЭЭ

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, энэ өөр хоорондын шалгалта үнгэргэлгын гуримаар һү һаалиин фермэнүүдэй байдалынь алишье талаһаа нарин нягтаар, эрилтэ ехэтэйгээр, харюусалгатайгаар, үнэн сэхээр харагдаха, шалгагдаха ёһотой байгаа. Иигэжэ шалгагшадай урда энэ талаар тон олон асуудалнууд табигдаа бэлэй. Тэдэнэр фермэнүүд дээрэ ерэхэдээ, улаан булангуудые, бригадын гэрнүүдые хаража, өөһэд өөһэдынгөө һанамжа болон дурадхалнуудые хэлэһэн, захяа заабаринуудые үгэһэн байна. Иигэжэ колхозой һү һаалиин фермэнүүдэй улаан булангууд болон бригадын гэрнүүд гоё һайханаар эртээнһээ шэмэглэгдээ. Малшадай үдэрэй ажалайнь гуримтай хайшан гэжэ үнгэргэдэдэгые, малдаа сүүдхэдээ ямар хэмжээнэй тэжээл үгтэдэгые харуулһан стеннүүд бии. Тиихэдэ эндэ һаалишан бүхэнэй сүүдхэдээ хэды шэнээн һү һаананиинь элитээр харуулагданхай. Мүн лэ фермэ бүхэнэй партийна, комсомолой, профсоюзай бүлэгүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй гэшүүдэй нэрэнүүдые мэдэжэ абамаар. Эндэ арадай хиналтын бүлэгүүдэй постнуудай гэшүүдэй, тиихэдэ агитаторнууд, политинформаторнууд болон пропагандистнуудай, ажалай коллективүүдэй соведэй гэшүүдэй нэрэнүүд аржыса бэшэгдэнхэй. Энэл самбар дээрэһээ коллективүүдэй, колхозой, районой, мүн республикын ажалшадай 1987 онуудай социалис мүрысөөнэй гуримуудтай танилсажа болоно. Улаан булангуудта, бригадын гэрнүүдтэ санбюллетень болон номой библиотечкэ бии.

Гэхэтэй хамта, колхозой һү һаалиин фермэдэ ерэхэдээ, коллективэй гэшүүн бүхэнэй даалгагдаһан ажалдаа ямараар хабаададагыень мэдэжэ абамаар. Тиихэдэ эндэ ямар үнеэнэй хэзээ үрэжүүлэгдэһэниинь, хэзээ тугаллаха байһаниинь, хэды һара соо һаагдажа байһаниинь харуулагданхай.

Шалгалтада хабаадагшад фермэ дээрэхи столовонуудай, һүнэй шанар шалгадаг лабораториинуудай, һү тушаажа абаха пунктнуудай, үнеэдэй тугалладаг, тугалнуудай байдаг байрануудай, банинуудай хүдэлмэринүүдтэй танилсаа. Тэдэнэр газаахи, мүн хорёо, хашаанууд соохи ариг сэбэрые шалгаа. Тиихэдэ эдэнэр малшадай ажалдаа үмдэдэг хубсаһа хунараар хэр эзргээр хангагдаһаарнь һонирхоһон байнад.

Соёлдо һү һаалиин хоёр фермэ оршодог юм. Шалгалтада хабаадагшад С. Ш. Гомбоевой хүтэлбэрилдэг коллективэй малайнгаа үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэнһиень онсолон тэмдэглээ. Мүн Н. Ш. Бубеевэй даадаг фермын малшад малайнгаа үбэлжэлгэдэ ямала һайнаар бэлдэнэн гэжэ элиүүлэгдэв.

Ажахы дотор һүнэй ехэ комплекс бии юм. Энэмнай районой түрүү коллективүүдэй нэгэниинь болоно. Тэзд һүүлэй үедэ комплекс дээрэхи байдал муудажа эхилэнхэй. Гол шалгаганиинь юуб гэхэдэ, комплексын бригадир үни сагай туршада үбшэлжэ, элдэб олон асуудалнууд саг болзортоо шиидхэгдээгүй.

Комплексын байра соонь ехэл муухай. Эндэхи тэжээлэй цех хүдэлгэгдэнэгүй. Уурал дамжуулха газар доогуур татагдаһан нэгэ соргын эбдэршэһэн дээрэһээнь тэжээлэй цех хүдэлгэгдэнэгүй гэжэ мэдэжэ абабабди. Колхозой механик С. Г. Шагжиев һаяын үдэрнүүдтэ тэжээлэй цех хүдэлгэжэ эхилхэ байһан тухайгаа сугларагшадта мэдээсээ. Гэхэтэй хамта, эндэхи столово, улаан булангынь хаагдашанхай. Гадна тугалшад дуталдана.

Д. О. Дамбиевагай хүтэлбэрилдэг фермын коллектив малайнгаа үбэлжэлгэдэ муу бэшээр бэлдэнхэй. Хэды иимэ байдалтайшье һаа, эндэ мүнөө тон бага һүн һаагдана. Энэ багахан коллективэй гэшүүд гээгдэлһээ гараха арга боломжонуудые бэдэржэ байнхай.

Зориг нютагай һаалишад малайнгаа үбэлжэлгые муу бэшээр үнгэргэнэ гэхэдэ елдуугүй. Тэдэнэр тэжээл буйлуулдаг цехээ һайнаар ашаглана. Ажахы дотор гансал эндэ һолоомон хэршэгдэжэ, технологиин ёһоор ууралтуулан буйлуулагдажа, малда эдюулэгдэдэг байба.

Үржэлэй һаалишад болон малшад энэ үбэлжэлгые ямала һайн бэлэдхэлтэйгээр уггаһан байна. Эндэ шэнэ столовыйн байшан түхеэрэгдэнхэй. Иигэжэ шалгалтада хабаадагшад тус столово соо сайлажа, шалгалтынгаа дүнгүүдые согсолбо.

Шалгалтын комиссиин бүридэлдэ колхозой правленийн түрүүлэгшын орлогшо, ажахын ахамад зоотехник Б. Р. Очиров (түрүүлэгшэ), колхозой партийна организацийн секретарь Б. Ш. Доржиев, һү һаалиин фермэнүүдые даагшанар. Бригадирнууд оролсоһон байна. Иигэжэ шалгалтын дүнгүүдээр С. Ш. Гомбоевой хүтэлбэрилдэг Соёлой фермэдэ нэгэдэхи һүүри олгогдожо, колхозой правленийн, партийна организацийн зүгһөө Хүндэлэлэй грамота болон 200 түхэригэй телевизор барюулагдаба. Тиихэдэ хоёрдохи һүуринуудые Зоригой Н. Е-З. Будаевэй, мүн Үржэлэй Н. Ц. Цыдыповагай даадаг коллективүүд эзэлбэ. Эдэнэртэ Хүндэлэлэй грамотануud, 100—100 түхэригэй семовар болон аяга амһартануud барюулагдаһан байна. Гадна гурбадахи шангуудта Д. О. Дамбиева, Н. Ш Бубеева гэгшэдэй удеридедаг фермэ, комплексын коллективүүд хүртөө.

Зоригой һү һаалиин фермын тэжээлэй цехэй хүдэлмэрилэгшэд эрхим ажалайнгаа түлөө 50 түхэригөөр шагнагдаһан байна. Эндэ Ц. Б. Цыденовэй аша оролдолгые тэмдэглэмээр. Тиихэдэ Соёлой нүгөөдэ фермын, хуушан племфермын, Үржэлэй фермын тэжээлэй цехэй хүдэлмэрилэгшэд С. Ц. Тарбаев. Г. В. Гармаев, Ж. О. Бизьяев гэгшэд мүн лэ шангуудта хүртөө.

Ажахын малай фермэнүүдые онһожоруулха талаар эндэ тусхай бригада бии юм. Тус бригадын гэшүүд В. Б. Будаев, С. И. Колов, Н. В. Сандаков, Б. Б. Будаев гэгшэд ниитын малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ талаар ехэ хубитаяа оруулһанайнгаа түлөө нэгэ-нэгэ һарын салин хүлһэнэй хэмжээнэй мүнгөөр урмашуулагдаһан байна. Тиихэдэ эндэ аша оролдолго гаргаһанайнгаа түлөө колхозой ахамад инженер Н. Б. Очиров, ахамад зоотехник Б. Р. Очиров, ахамад ветврач М. Р. Будаев гэгшэд мүнгэн шанда хүртөө.

Фермэнүүд хоорондын иимэ шалгалта ажахын һаалишад болон малшадта тон туһатай байгаа гэжэ тэмдэглэхээр. Юуб гэхэдэ, шалгалтада хабаадаһан һаалишад, малшад фермэнүүдые даагшанар, бригадирнууд иимэ шалгалтаһаа олон юумэ мэдэжэ абаа бшуу. Тэдэнэр фермэнүүд дээрэхи дутагдалнуудые бэлээр элиүүлжэ, тэдэниие усадхаха талаар захяа заабаринуудые үгэһэн байна. Тиихэдэ малшад эндэ дайралдаһан байдалые өөһэд өөһэдынгөө коллективэй байдалтайнь сасуулжа, тусхай тобшолол хэхэ байна ха юм.

г. РИНЧИНО,
манай корр.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

ПОЛИТИЧЕСКЭ ҺУРАЛСАЛАЙ СИСТЕМЭДЭ

«Хубилган шэнэдхэлгын эрхэ байдалда КПСС-эй үзэл сурталай хүдэлмэри: марксизм-ленинизмын университедүүдтэ үзэхэ һуралсалай туһаламжа» гэһэн шэнэ ном хэблэгдэн гараба. Хубилган шэнэдхэлгын эрхэ байдалда партийн ябуулдаг үзэл сурталай хүдэлмэриин бодомжын гол дүримүүд: тэрэнэй научна үндэнэ һуури, шэглэлнүүд, арга хэрэгсэлнүүд, түхэл шэнжэнүүд ба онол арганууд тэрээн соо харуулагдана. КПСС-эй XXVII съездын, бүхэссоюзна XIX партийна конференциин һүүлээр үзэл сурталай хүдэлмэридэ онсо шэнжэтэй үйлэ хэрэгүүдтэ, болоһон үзэгдэлнүүдтэ гол анхарал хандуулагдаһан байгаа.

Энэ ном политическэ һуралсалай системэдэ һуралсагшадта, пропагандистнуудта, агитаторнуудта, мүн мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ байдаг хүнүүдтэ зорюулагдана.

Политиздат энэ номые хэблэжэ гаргаба.

ЛИТЭ—ТАЙЛБАРИ

«Коммунист. Литэ-тайлбари. 1989 он» гэһэн ном хэблэгдэн гараба. Парти болон гүрэнэй түүхын шухала үйлэ хэрэгүүд тухай, марксизм-ленинизмын классигуудай, парти болон гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагшадай зохёолнууд тухай һонирхолтой, мэдээсэлэй материалнууд жэл бүри гарадаг энэ суглуулбарида оруулагданхай.

Экономическа бүлэгэй материалнуудта, партийна байгуулалтын асуудалнуудта мүн лэ горитой һуури олгогдоно.

Политиздат энэ суглуулбариие хэблэжэ гаргаа.

ЗАМБУУЛИНАЙ ВАХТА

НИИДЭЛГЭ ЗАЛАН ХҮТЭЛХЭ ТУБ. (ТАСС). Замбуулинай саг үргэлжэ хүдэлдэг «Мир» комплекс ниидэһээр. Мүнөө үедэ космонавтнууд Александр Волков, Сергей Крикалев, Валерий Поляков гэгшэд тэрээн дээрэ хүдэлнэ.

Энэ неделиин түрүүшын үдэрнүүдтэ экипаж гол түлэб астрофизическэ шэнжэлгэнүүдые хэхэ юм.

Болгариин мэргэжэлтэдэй зохёон бүтээһэн «Рожен» гэжэ аппаратурые таарулан табиһанайнгаа һүүлээр космонавтнууд ододой бүрилдэн бии болодогые шэнжэлэлгын онол аргануудые хэрэглэхэ талаар бүлэг туршелгануудые хэхэ байна. «Мария» гэжэ суранзата спектрометрэй туһаламжаар Газар шадарай замбуулинай дайдада ехэ элшэ хүсэнэй юрын зарядтай частицануудай урасхалые хэмжэхэ.

Улассорондын «Рентген» программын үндэһөөр Магелланай ехэ үүлэн соо тон шэнэ одоной хойноһоо хэдэн адаглалгануудые хэхээр түсэблэгдэнхэй.

Хоёр долоон хоногой урда тээ газартаа бусажа ерэһэн Владимир Титов, Муса Манаров, Жан-Лу Кретьен Звездный хотодо бээ шалгуулжа байна. Врачнуудай сэгнэһэнэй ёһоор, совет космонавтнууд жэл соо дэгдэн хөөрэлгын эрхэ байдалда байһанай һүүлээр мүнөө газар дээрэхи байдалдаа яһала дадажа байна. 25 үдэр соо ниидэһэн француз космонавт Газар дээрэхи байдалдаа дадаа.

БЕРЁЗОВСКО ГРЭС-эй ТҮРҮҮШЫН МИЛЛИАРД

КРАСНОЯРСК. Березовско 1-дэхи ГРЭС-эй түрүүшын агрегат ашаглалгада оруулагдаһан сагһаа хойшо 1 миллиард-час электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилэн гаргаа. Тус блогые ашаглалгада оруулха зорилго амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ.

Эгсэ жэлэй саада тээ КАТЭК-эй энергетигүүд 800 мянган киловатт хүсэтэй станциин түрүүшын агрегадые ашаглалгада оруулаа һэн. Совет энергетикэдэ үшөө үзэгдөөгүй блогой орёо нарин түхеэрэлгэнүүдые ашаглаха гээшэ бэлэн бэшэ байгаа. Мэргэжэлтэд нүүрһэ шатааха тон шэнэ технологи хэрэглэнэ. Эндэ тулишэ дамжуулха түхеэрэлгэньшье онсо ондоо юм. Березовско уурхайһаа нүүрһэн 15 километр шахуу ута конвейерээр пеэшэнүүдтэ ерэдэг. Ашаглалгын үедэ коллектив проектнэ хэдэн шиидхэбэринүүдые шэнээр хаража үзэхэ баатай болоо.

— Жэшээнь, үнэнэ гаргаха түхеэрэлгэ хубилгагдаһан байна,— гэжэ ГРЭС-эй ехамад инженер В. Харламов хэлэнэ.— Манай инженернүүдэй зохёоһон шэнэ схемэ электрофильтрнүүдэй найдамтай хүдэлмэри хангадаг. Эсэгэ ороной дулаанай станцинуудта иимэрхүү хоёр дабхар фильтрнүүд түрүүшынхээ тодхогдоо юм.

Мүнөө жэлэй эхээр Березовско ГРЭС-эй энергетигүүд түрүүшын энергоблогые саг үргэлжын ашаглалгада тушаахаар түсэблэнэ.

САЯНО-ШУШЕНСК ХҮРЭТЭР ТРАМВАЙГААР

ЛЕНИНГРАД. Хакасида түрүүшын трамвайнууд Саяно-Шушенска ГЭС-эй болон энергетигүүдэй Черемушки һуурин хоёрой хоорондо ябадаг болохо юм. Городой зайн галай транспорт зайһабарилгаар Ленинградай заводой мотоорно 3 вагон Саяно-Шушенск эльгээгдээ. Юрын трамвайнуудһаа тэдэнэр юугээрээ ондооб гэбэл, хоёр тээһээ жолоошэдой һууха хоёр кабинатай ба үүдэнүүдтэй юм.

Энэнь ороной томо ГЭС бодхоогшодой эрдэм-техникын талаар ашаг үрэтэй ажал ябуулгын жэшээ болоно. Партийн Ленинградска обкомой ба Красноярска крайкомой туһаламжаар харилсаа холбооной совет ГЭС бодхоолгодо хабаададаг албан зургааануудай олон тоото хүдэлмэрилэгшэдэй ябуулганууdые эрдэм-техникын орёо асуудалнуудые шиидхэлгэдэ элсүүлжэ шедаһан байгаа. Тиигэжэ тон шэнэ түхеэрэлгэ машинануud, хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүд байгуулагдаһан, ГЭС-ые хүдэлгэхэ шэнэ схемэ зохёогдожо, барилгын үедэ 100 гаран миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдэһэн байна. Социальна барилганууdшье амжалтайгаар бодхоогдоно.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

Жэлэй туршада үнээн бүриһөө 4500 килограмм һү һааһан Мухар-Шэбэрэй районой суута һаалишан П. С. Калашниковагай нэрэ газетын мүнөөдэрэй номерой Хүндэлэлэй самбарта оруулагдаба.

«Саашадань һайжаруулха хэрэгтэй»—Зэдын районой ажахынуудта малай үбэлжэлгын ябаса тухай.

«Эрилтэ ба хангалта» — Буряадай АССР-эй Госпланай түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. Ларионовой статья иимэ гаршагтай. Энэ статья газетын хоёрдохи хуудаһанда толилогдоно. Арадай үргэн хэрэглэмжэн эүйлнүүдые үйлэдбэрилгые дээшэлүүлгэ, шанарыень һайжаруулга, зэдэб янзын олон ондоо эд бараа элбэгээр, бүтэн гаргаха гээшэ хүн зоной эрилтэ хангаха гол арга зам гэжэ автор статья соогоо заана.

«Бурятагропромстрой» нэгэдэлэй Мухар-Шэбэрэй МПМК-гай прораб Н. Сашин «Больницын комплекс саг соогоо ашаглалгада тушаагдаха гү?» гэһэн асуудалтайгаар газетын редакцида хандаба.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДААЛ

ХАЙША ХЭРЭГЭЭР ХАНДАНА

Урда жэлнүүдтэ Хориин районой ажахынуудаар ябахадаа, эндэхи холо, ойрын гүүртэ, отарануд дээрэнь харуулан ойлгуулламжын худэлмэри муу бэшээр табигданхай юм байна гэжэ һанагша бэлэйб. Зүгөөр һая Анаагай, Удын совхозуудай хонишодой үбэлэй байрануудаар ябахедаа, голхорхо баатай болобоб.

Удын совхозой Баян-Голойшье, Баруун-Хасуртайншье хонишодой байрануудта ороходомнай, урагшатай һайнаар худэлхые уряалһан нэгэшье саарһан, уряа бэшэг харагдабагүй.

— Урдандаа «Малшанай булан» хэжэ, тусхай саарһан дээрэ түсэбтэ даабаринууд болон абаһан социалис уялгануудыемнай, мүн хэнэй бригадатай мүрысэдэг тухаймнай бэшэжэ үлгэгшэ бэлэй. Мүнөө тиимэ юумэн хэгдэхэе болишоо. Энэмнай хайшаа хэрэг гээшэб? Һайн гээшэ гү? Үгы ха гээд һанагдана. Ядахын сагта тэжээлэй рационшье табигдажа үгтөөгүй,— гэжэ Удын совхозой ахалагша хонишон, коммунист Георгий Мархаевич Бимбаев хөөрэнэ.

Ажахын бусад отарануудай хонишодтэй уулзажа хөөрэлдэхэдэмнай, менай совхозой парткомой секретарь С. Д. Намжилон, профкомой түрүүлэгшэ С. М. Мартынов гэгшэд харуулан ойлгуулламжын худэлмэридэ анхаралаа багаар хандуулдаг болонхой ха гэжэ сэхэ хэлээ һэн. Тэрэниие баримталһан дутуу дунданууд олон дайралдаа.

Харуулан ойлгуулламжын худэлмэридэ юундэ анхарал багаар хандуулдаг, малшадайнгаа булан юундэ хэхэеэ болиһон тухайнь парткомой секретарь Намжилонһоо асуубабди.

— Хэгдэхэ юм ааб даа. Мүнөө һайханаар бэшэдэг хүндэ даабари үгөөд байнабди. Һаяын удэрнүүдтэ абаашажа үлгэхэбди. Партийн ЦК-гай Бэшэгээр хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэбди, — гээд тэрэ харюусаба.

Ниитын малай үбэлжэлгын эхилһээр гурбадахи һара ябажа байна. Гэбэшье энэ ажахын хонишод, малшад, ажахынгаа хүтэлбэрилэгшэдтэ бага бэшэ гомдол барина. Юуб гэхэдэ, һүүлэй үедэ отара, гүүртэнүүд дээрэ худэлдэг зониие худалдаа наймаанай, соёлой, медицинын талаар ханамжагүйгөөр хангана. Автолавка үни удаан саг соо ябанагүй. Бензин үгы гэхэ мэтын шалтаг баряад лэ хонишод, малшадтаа хүрэхэеэ болинхой. Иимэ байдалтай эбсэмээр гээшэ гү? Хубилган шэнэдхэлгын үе сагай эрилтэнүүдтэ харюусамаар худэлмэриеэ ябуулха гээ һаа, ажелшан хүндэ бодото анхаралтайгаар хандажа, гансашье байра байдалыень һайжаруулха бэшэ, мүн соёлой, худалдаа наймаанай талаар хангалгые сагай эрилтэнүүдтэ харюусамаар болгохо хэрэгтэй ха юм. Энээн тухай мартажа огто болохогүй.

Эдэ дутагдалнууд Удын совхозой парткомой секретарь С. Д. Намжилон, сельскэ Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. К. Машанов гэгшэдтэ сэхэ хабаатай. Али тэдэнэр өөһэдынгөө гол уялгануудые ойлгоогүй, дулаахан кабинедтээ һүүгээд хүтэлбэрилхэ гэжэ һанана гү? Һүүлэй үедэ эдэ нүхэд малшадай сагта, гүүртэнүүд дээрэ худэлдэг зониие худалдаа наймаанай, соёлой, медицинын талаар ханамжагүйгөөр хангана. Автолавка үни удаан саг соо ябанагүй. Бензин үгы гэхэ мэтын шалтаг баряад лэ хонишод, малшадтаа хүрэхэеэ болинхой. Иимэ байдалтай эбсэмээр гээшэ гү? Хубилган шэнэдхэлгын үе сагай эрилтэнүүдтэ харюусамаар худэлмэриеэ ябуулха гээ һаа, ажелшан хүндэ бодото анхаралтайгаар хандажа, гансашье байра байдалыень һайжаруулха бэшэ, мүн соёлой, худалдаа наймаанай талаар хангалгые сагай эрилтэнүүдтэ харюусамаар болгохо хэрэгтэй ха юм. Энээн тухай мартажа огто болохогүй.

Эдэ дутагдалнууд Удын совхозой парткомой секретарь С. Д. Намжилон, сельскэ Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. К. Машанов гэгшэдтэ сэхэ хабаатай. Али тэдэнэр өөһэдынгөө гол уялгануудые ойлгоогүй, дулаахан кабинедтээ һүүгээд хүтэлбэрилхэ гэжэ һанана гү? Һүүлэй үедэ эдэ нүхэд малшадай сагта, гүүртэнүүд дээрэ ябахаяа болинхой. Мүнөө үедэ хүнүүдтэй худэлхэ, тэдэнэй һанал бодол мэдэжэ, хубилган шэнэдхэлгые бэелүүлхэ хэрэгтэнь туһалха эрилтын табигдаад байхада, иигэжэ болохо аал?

Тиихэдэ Анаагай совхозой Буламай, Онинобо́рскын, Анаа Үртөөгэй отделенинүүдэй бүхы хонишодой байрануудта «Малшадай булан» мүнөөшье болотор хэгдээгүй байһаар. Эндэ хэн эзмэтэй гээшэб? Парткомой секретарь Р. Г. Рабжаев, профкомой түрүүлэгшэ В. А. Ильин гэгшэдэй талаһаа ямаршье хэмжээн абтанагүй.

— Зурадаг, бэшэдэг хүмүүй үбшэлөө, һаяын удэрнүүдтэ худэлмэридөө гараха. Тиихэдэнь лэ «Малшадай булангуудые» бэлдэжэ, хонишодойнгоо отарануудаар абаашажа үлгэхэбди, — гэжэ совхозой профкомой түрүүлэгшэ Валерий Александрович Ильин һанаа амарханаар хөөрэжэ һуугаа һэн.

Энэ ажахын отарануудаар ябахадамнай, нэгэ зарим хонишодынь үбэлэй үедэ малаа хооллуулха тэжээлэй рационшьегүй байба. Тиихэдэ хонишон Базар Цыбиковэй гэртэ ороходомнай, тэжээлэйнь рацион ханадань шүбэгөөр хедхагдажа үлгөөтэй байгаа һэн.

—Энээхэн саарһа хэн асаржа үлгөө гээшэб? —гээд хонишонһоо асуубабди.

— Ахамад зоотехник Амагыровней үсэгэлдэрэй ябаа һэн. Тэрэл асараа һэн. Хадаһаншье үгы байшоо. Тиигээд лэ шүбэгдөө гомди даа, —гэжэ Базар Бадмаевич хэлэбэ.

Анаагай совхозой эхэ хонидой отарануудай хонишод бултадаа шахуу арендэ подрядта оронхой. Зүгөөр хонишод энэ түрүү онол аргын экономическа ёһо гуримуудтай хүсэд һайнаар үшөө танилсаагүй байна.

— Мэдэхэгүй, ойлгоогүй юумэнүүд олоор дайралдана. Зүгөөр ажахымнай мэргэжэлтэд энэ талаар бидэнтээ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргөөгүй. Экономическа һуралсалай хэшээлнүүдые үнгэргэхэбди гэһэн юм. Тэд тэрэнь юундэшьеб даа эмхидхэгдэнэгүй, — гэжэ хонишод мэдүүлбэ.

Арендэ подрядта ороһон хонишодой хоорондо эмхидхэгдэһэн мүрысөөнэй али зэргээр ябуулагдажа байһан тухай асуухэдэ, ажахын парткомой секретарь Р. С. Рабжаевшье, профкомой түрүүлэгшэ В. А. Ильиншье, ахамад зоотехник О. И. Амагыровшье хүсэд харюу үгэжэ шаданагүй.

Энэ совхозой Буламай һу һаалиин фермын улаан булан мүнөөшье болотор һайнаар тухеэрэгдэзэгүй байһаар. Отделениие эрхилэгшэ Д-Ц. Ц. Дондоковой талаһаа ямаршье хэмжээнэй абтадаггүй байһаниинь харамтай.

Эдэ болон бусад дутуу дундануудые усадхаха хэрэгтэ партийн райкомойшье талаһаа эрид хэмжээнүүд саг соогоо абтанагүй.

Г. БАДМАЕВ,
мажай корр.

Коммунист тухай хөөрөөн

ХҮНДЭТЭЙ БАГША

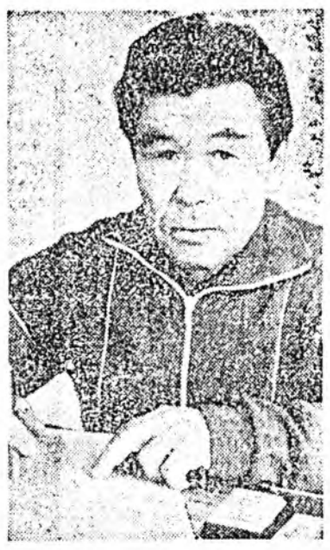

Набтархан, сула бэетэй хүн шэб шэнэ сана гартаа баринхай, улыень дабирхайдаад, улаан галда шаража байба. Үнэниинь бууралтажа байбашье, бзень залуу хүнэйхи шэнги залан сэхээр харагдана.

— Газаа саһан орожо, сананууда бэлдэжэ байнабди,— гэжэ тэрэ хүн намда гараа һарбайн мэндэшэлээд, һандали тээшэ зааба. Би энэ хүниие олон жилдэ таниха байлаб. Минии һургуулида һуража байхада, тэрэнэй спортивна соло гансашье район соошье суурхажа байдаг һэн. Нэгэтэ энэ хүнтэй санаар урилдахашье ушар тохёолдоо бэлэй. Санаар ябахыень хараад, тэрэнэй дүй дүршэлдэ гайхаһан байхаб. Набтархан аад, хүнгэн гээшэнь аргагүй. Гансашье сана бэшэ, ябагаар утын зайда хэды дахин урилдаа һэмди. Мүн бумбэгөөр наададаг, хоккей ехэ бэрхээр наададаг байгаа. Тэрэ үедэ аха дүү Кобелевууд дүрбэн хүнэй гүйхэ ёһотой эстафетын зайе хоюулаа гаталжа иладаг һэн. Мүнөө олон жилнүүд үнгэрөө даа. Харин Пётр Алексеевич Кобелев солбон хүнгэн зандаа.

Тэрэнэй наһанай ошоһые гансал бууралтаһан толгойнь гэршэлнэ. Энэ хүнэй наһанай харгы хаража үзэхэдэ, үргэн, ута даа. Һургуули дүүргэд, сэрэгэй албанда мордоо һэн. Номгон далайн Флодой сэрэгшэн П. Кобелев санаар урилдаанда хабаадахадаа, Номгон далайн Флодой чемпионой нэрэ зэргэдэ, бүхүлдэнь бронзо медальда хүртэһэн гээшэ. Хожомынь СССР-эй Далайн-Сэрэгэй Флодой кроссдо хабаадалсахадаа, гурбадахи һуури эзэлээ. Пётр Алексеевич санаар урилдахадаа, Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй чемпион болоо.

«Урожай» булгэмэй, ДОСААФай райкомой түрүүлэгшээр, ВЛКСМ-эй Түнхэнэй райкомой хоёрдохи секретарияар ажаллахадаа эдэбхитэй эмхидхэгшэ ажалша бэрхэ хүн байнаа харуулһан юм һүүлэй жилнүүдтэ Пётр Алексеевич һургуулида физкультурын багшаар хүдэлхэһөө гадна Горхоной дунда һургуулиин партийна организациин секретарияар ажаллаг байна.

— Пётр Алексеевич танай партийна стаж хэдыб? — гэжэ һонирхобоб.

— Хорин жилэй сагда тэрэ Коммунис партиин гэшүүн болоо һэм, — гэжэ тэрэ харюусаба.

Хөөрэлдөөнэй боложо байтар бүлэг һурагшад орожо ерээд, мэндэшэлһээр санануудые абаад, ботинкануудыень үмдэнэ.

—Үхибүүд, таанар газаа баг а хүлеэгты, би мэнэ гэнээр гарахаб, — гэжэ багша хүбүүд, басагадта зөөлэнөөр хандаба.

— Һорилго болохонь гү?

— Тиимэ. Эндэмнай саһан һаа орожо, бидэ санын зүргэ гаргаад, һорилгоёо эхилбэбди.

— Санын секциһээ гадна һургуулидатнай ямар секциүүд худэлнэб?

— Хабар, намартаа хүнгэн атлетикээр, үшөө баскетболоор, хоккейгээр һорилго хэдэгбди. Гадна манай һургуулида бэрхэ барилдаашад, боксёрнууд, футболистнууд бии ааб даа, — гэжэ тэрэ харюусаад, — Хүүгэд хүлеэнэ... — гэжэрхибэ.

Газаа оршон тойрон сагаан хүнжэлөөр хушаатай. Һургуулиһаа тээ урагшаа ошоод, санашад санаа бэлдэжэ, зүргэ харгыгаар шуумайба. Тэдэнэй урда багшань эдир залуу хүн мэтэ хүнгэн солбоноор, гоёор гүйжэ ябашоо бэлэй.

Пётр Алексеевич Кобелев өөрөө гаргаһан, ажалшадтаа, ажахынгаа хүтэлбэрилэгшэдтэ, ажахынгаа гомдолтой, ажалшадтаа, ажахынгаа хүтэлбэрилэгшэдтэ бага бэшэ гомдол барина. Юуб гэхэдэ, һүүлэй үедэ отара, гүүртэнүүд дээрэ худэлдэг зониие худалдаа наймаанай, соёлой, медицинын талаар ханамжагүйгөөр хангана. Автолавка үни удаан саг соо ябанагүй. Бензин үгы гэхэ мэтын шалтаг баряад лэ хонишод, малшадтаа хүрэхэеэ болинхой. Иимэ байдалтай эбсэмээр гээшэ гү? Хубилган шэнэдхэлгын үе сагай эрилтэнүүдтэ харюусамаар худэлмэриеэ ябуулха гээ һаа, ажелшан хүндэ бодото анхаралтайгаар хандажа, гансашье байра байдалыень һайжаруулха бэшэ, мүн соёлой, худалдаа наймаанай талаар хангалгые сагай эрилтэнүүдтэ харюусамаар болгохо хэрэгтэй ха юм. Энээн тухай мартажа огто болохогүй.

Эдэ дутагдалнууд Удын совхозой парткомой секретарь С. Д. Намжилон, сельскэ Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. К. Машанов гэгшэдтэ сэхэ хабаатай. Али тэдэнэр өөһэдынгөө гол уялгануудые ойлгоогүй, дулаахан кабинедтээ һүүгээд хүтэлбэрилхэ гэжэ һанана гү? Һүүлэй үедэ эдэ нүхэд малшадай сагта, гүүртэнүүд дээрэ ябахаяа болинхой. Мүнөө үедэ хүнүүдтэй худэлхэ, тэдэнэй һанал бодол мэдэжэ, хубилган шэнэдхэлгые бэелүүлхэ хэрэгтэнь туһалха эрилтын табигдаад байхада, иигэжэ болохо аал?

Тиихэдэ Анаагай совхозой Буламай, Онинобо́рскын, Анаа Үртөөгэй отделенинүүдэй бүхы хонишодой байрануудта «Малшадай булан» мүнөөшье болотор хэгдээгүй байһаар. Эндэ хэн эзмэтэй гээшэб? Парткомой секретарь Р. Г. Рабжаев, профкомой түрүүлэгшэ В. А. Ильин гэгшэдэй талаһаа ямаршье хэмжээн абтанагүй.

— Зурадаг, бэшэдэг хүмүүй үбшэлөө, һаяын удэрнүүдтэ худэлмэридөө гараха. Тиихэдэнь лэ «Малшадай булангуудые» бэлдэжэ, хонишодойнгоо отарануудаар абаашажа үлгэхэбди, — гэжэ совхозой профкомой түрүүлэгшэ Валерий Александрович Ильин һанаа амарханаар хөөрэжэ һуугаа һэн.

Энэ ажахын отарануудаар ябахадамнай, нэгэ зарим хонишодынь үбэлэй үедэ малаа хооллуулха тэжээлэй рационшьегүй байба. Тиихэдэ хонишон Базар Цыбиковэй гэртэ ороходомнай, тэжээлэйнь рацион ханадань шүбэгөөр хедхагдажа үлгөөтэй байгаа һэн.

—Энээхэн саарһа хэн асаржа үлгөө гээшэб? —гээд хонишонһоо асуубабди.

— Ахамад зоотехник Амагыровней үсэгэлдэрэй ябаа һэн. Тэрэл асараа һэн. Хадаһаншье үгы байшоо. Тиигээд лэ шүбэгдөө гомди даа, —гэжэ Базар Бадмаевич хэлэбэ.

Анаагай совхозой эхэ хонидой отарануудай хонишод бултадаа шахуу арендэ подрядта оронхой. Зүгөөр хонишод энэ түрүү онол аргын экономическа ёһо гуримуудтай хүсэд һайнаар үшөө танилсаагүй байна.

— Мэдэхэгүй, ойлгоогүй юумэнүүд олоор дайралдана. Зүгөөр ажахымнай мэргэжэлтэд энэ талаар бидэнтээ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргөөгүй. Экономическа һуралсалай хэшээлнүүдые үнгэргэхэбди гэһэн юм. Тэд тэрэнь юундэшьеб даа эмхидхэгдэнэгүй, — гэжэ хонишод мэдүүлбэ.

Арендэ подрядта ороһон хонишодой хоорондо эмхидхэгдэһэн мүрысөөнэй али зэргээр ябуулагдажа байһан тухай асуухэдэ, ажахын парткомой секретарь Р. С. Рабжаевшье, профкомой түрүүлэгшэ В. А. Ильиншье, ахамад зоотехник О. И. Амагыровшье хүсэд харюу үгэжэ шаданагүй.

Энэ совхозой Буламай һу һаалиин фермын улаан булан мүнөөшье болотор һайнаар тухеэрэгдэзэгүй байһаар. Отделениие эрхилэгшэ Д-Ц. Ц. Дондоковой талаһаа ямаршье хэмжээнэй абтадаггүй байһаниинь харамтай.

Эдэ болон бусад дутуу дундануудые усадхаха хэрэгтэ партийн райкомойшье талаһаа эрид хэмжээнүүд саг соогоо абтанагүй.

Г. БАДМАЕВ,
мажай корр.

Кооперативууд—ажабайдалдамнай

ХУДӨӨГЭЙ БАРИЛГА ХЭНЭБДИ

Мүнөө 2000 он болотор айл бүхэниие амярааа байраар хангаха зорилго барилгашадай урда табигдана. Энэ зорилгые сүм дүүргэхэ хэрэгтэ барилгын кооперативууд горитой хубитаяа оруулха болоно. Би 13 жилэй туршада юрын барилгашанаар, мастераар, мүн инженерээр ажаллаха зуураа барилга дээрэ бии байһан шиидхэгдээгүй асуудалнуудые, дутагдалнуудые һайнаар ойлгожо абэнхайб. Һүүлэй жилнүүдтэ худөө нютагуудта барилгын үргэнөөр ябуулагдажа байһаниинь мэдээжэ. Зүгөөр эдэ барилганууддаар саг болзор соогоо, һайн шанартайгаар дүүргэгдэнэгүй. Нэгэдэхеэр, худөө нютагуудтамнай түгэс мэргэжэлтэй барилгашад олоор дуталдана. Тиихэдэ барилгын материалнуудые олохонь бэрхэтэй байдаг. Гадна барилгада мүнгэ зөөри гүйсэд һомологдоногүй.

Эдэ бүхы асуудалнуудые шэнжэлэн үзөөд байхадаа, барилгын кооператив эмхидхэн байгуулха гэжэ шиидээ бэлэйб. Кооперативай июнь һареда байгуулагдаа һэн.

Мүнөө кооперативаймнай табан бригадада 27 барилгашад худэлнэ. Тиихэдэ кооперативайнгаа гол фонд болохо ГАЗ-53, МАЗ-500 түхэлэй ашаанай автомашинануудые районой промышленна предприятинуудһаа 1500—2000 түхэригөөр худалдажа абаа бэлэйбди. Тэдэнэймнай капитальна заһабарилгада баһал эды шэнээн мүнгэн гаргашалагдаа.

Барилгын кооператив эмхидхэхэдээ, гүрэнһөө нэгэшье түхэригэй урьһаламжа абаагүйбди. Иигэжэ бидэ ямар нэгэ барилга гү, али капитальна заһабарилга хэхэдээ, кооперативайнгаа гэшүүдэй олоһон мүнгэ зөөри хэрэглэнэбди.

Бригадануудай ажал тухай хөөрэхэдэ иимэ. Дүй дүршэлтэй барилгашан Л. Г. Куртанидзиин хүтэлбэрилдэг зургаан хүнһөө бүридэнэн бригадын гэшүүд эундаа Хилганын колхозодо витаминтай гурил гаргаха агрегат саг соонь, һайн шанартайгаар бүтээжэ үгэнэнэйнгөө түлөө кооперативайнгаа жасада 25 мянган түхэриг мүнгэ оруулһан байна.

Тиихэдэ М. Ш. Султановай хүтэлбэрилдэг бригадынхид тоһо болон сыр үйлэдбэрилэн гаргадаг заводтой тусхай хэлсээ баталжа, эндэ хоёр гэр бүлын байха байрын нэгэ гэр шэнээр баряа, тоһоной заводой байрые, мүн эндэхи байрын гарнүүдые капитальнаар заһабарилаа. Тоһоной завод эдэ бүхы барилга хэхэдэмнай 8,5 мянган түхэригөөр уридшалан туһалһан байна. Энэ мүнгөөрнь барилгын материалнуудые худалдажа абаабди. Бидэ энэ предприятиһаа нилээд ехэ мүнгэ олосбди.

Иимэ нэгэ жишээ абажа хараа. Гансал хоёр гэр бүлын байха нэгэ гэр барилгада 32 мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагдана ха юм. Тиихэдэ Г. И. Минеевэй бригадын гэшүүд «Сельэнергоо» эмхидэ баһал хоёр гэр бүлын байха гэр барижа байнхай. Тус бригададамнай 5 барилгашад ажалдана. Гадна З. Г. Зедганидзиин бригада «Максимиха» гэһэн турбазадахи баниин байшан капитальнаар заһабарилна, хоёр гэр бүлын байха гэр барина. Бригадада 4 хүн худэлмэрилнэ. Кооперативтамнай штукатур-шэрдэгшэдэй бригада эмхидхэгдэнхэй. Тус бригадые дүй дүршэлтэй Екатерина Щербакова хүтэлбэрилдэг юм. Бригадын гэшүүдэй ямар худэлмэри дүүргэдэгынь мэдээжэ ааб даа.

Иигэжэ кооперативаймнай гэшүүд ажалай гурбан һарын туршада 90 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын худэлмэри дүүргээд байнхай. Бидэ кооперативайнгаа советэй шиидхэбэрээр энэ мүнгэнэйнгөө 35 мянган түхэригые барилгашадайнгаа селин хүлһэнэй түлбэридэ гаргашалаабди, зарим мүнгөөрнь Ивалгын ой модоной ажахыһаа, Баргажанай РАПО-гой фонднуудһаа барилгын материалнуудые худалдажа абаабди.

Кооперативаймнай гэшүүдэй салин хүлһэнэй түлбэри хэр бэ? Барилгашадай салин хүлһэнэй түлбэриин хэмжээн кооперативай совет дээрэ шиидхэгдэдэг байна. Эндэ барилгашан бүхэнэй шадабари, тэрэнэй худэлмэридэ ямараар хабаадаһаниинь хараада абтадаг гээшэ. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, барилгашан бүхэн һарадаа 300—1100 түхэриг хүртэтэр салин абана. Тиихэдэ кооперативай түрүүлэгшэ, түрүүлэгшын орлогошо туд бүреэ 300—300, харин бүхгалтер 200 түхэриг салинда хүртэнэ. Барилгашадаймнай дунда салин хүлһээ шамарлаһан, буруушааһан нэгэшье хүн үгы.

Ашаанай хоёр автомашина бии гэжэ дээрэ хэлээ һэм. Эдэ автомашинануудые А. Н. Елшин, И. А. Колмаков гэгшэд жолоодоно. Тэдэнэй салин хүлһые бага гэхын аргагүй. Тиихэдэ бидэ һаяшаг кооперативайнгаа советэй шиидхэбэрээр П. И. Козулинние жолоошон-экспедиторээр коллективтээ абаабди. Энэ нүхэрнай элдэб янзын барилгын материалнуудые бэдэржэ олодог болохо байна.

Урдамнай ехэ хараа түсэбүүд табигданхай. Бидэ һаяар ашаа буулгадаг оньһон түхээрэлгэтэй ГАЗ-53 түхэлэй автомашина худалдажа абахамнай. Тиихэдэ РАПО-гой совет манда шэнэ пилорама үгөө. Иигэжэ бидэ модо бэлэдхэхэ участок худалдажа абаабди. Эндэһээмнай 1200 кубометр барилгын модон абтахаар хараалагдана. Тэрэнээ өөһэдөө бэлэдхэжэ, пилорамаараа хюрөөдэмэл материалнуудые дуран соогоо гаргажа, барилгадаа хэрэглэхэбди.

Баргажанай РАПО-гой советэй шиидхэбэрээр кооперативаа 40 барилгашадтай болоторнь ехэ болгохоор хараалнабди. Иигэжэ кооперативаймнай хэжэ байһан барилгануудые районой түсэбтэ оруулагдаа. Ерэхэ жилдэ бидэ 800.000 түхэригэй барилга хэхэ болонобди. Бидэ барилгануудаа районой түсэбтэ оруулхадаа, фондво материалнууд болохо барилгын хедаһанануудые, шифер, пакли болон бэшэшье материалнуудые худалдан абаха аргатай болонобди. Юуб гэхэдэ, энэ жилдэ иимэ материалнуудые район, республика соогуур бэдэржэ, ехэ сагаа гээгэбди.

Ерэхэ жилдэ кооперативаймнай гэшүүд хоёр гэр бүлын байха 10 гэр барихаар түсэблэнхэй. Иимэ гэрнүүдые Уланай колхоздо, заһабарилгын техническэ предприятида, тоһоной заводто, «Сельэнергодо», мүн бэшэшье ажахынууд, организаци болон предприятинуудта барихабди. Тиихэдэ капитальна заһабарилгын ехэ худэлмэри бүтээхээр хараалнабди. Жишээнь, РТП-дэ квартальна зургаан котелнуудые капитальнаар заһабарилхабди. Гадна Уланай колхоздо хонидой шэнэ байра барихаар хэлсээбди.

Кооперативаймнай ажал хэрэгүүдтэ Баргажанай ажахынууд хоорондын нүүдэл оньһожоруулагдамал колоннын начальник П. Г. Рубцов һаад ушаруулхаяа оролдоно. Ушар юуб гэхэдэ, энэ барилгын эмхийн зарим худэлмэришэд манай кооперативта оронхой. Энэ асуудалые саашдаа анхаржа, хэмжээ абаха саг ерээ. Коллективтамнай Баргажанай РАПО-гой советэй түрүүлэгшэ В. Г. Гонгаров, капитальна барилгын таһагай начальник С. А. Табхаев гэгшэд ходо туһа хүргэдэг, захяа заабаринуудые үгэжэ байдаг заншалтай. Бидэ энээнэйнь харюуда районойгоо барилгада туһа нэмэри оруулхаяа үнэн зүрхэнһөө оролдонобди.

М. ЛУКИНЫХ,
«Барилгашан» кооперативай түрүүлэгшэ.
Баргажанай район.

Гол һалбаримнай —хонин ажал

ЖЭЖЭ-БОЖО ЮУМЭН БАЙХАГҮЙ

Түхэреэн жэлэй туршада хонишодто амаралта гэжэ байдаггүйнь элитэ. Удахагүй бидэнэрэй эгээл харюусалгатай хаһа — түл абаха шухала кампани орожо ерэхэнь. Тиимэһээ энэ кампанидаа ямараар бэлдэнэнһээ, тэрэниие хайшан гээд үнгэргэнэнһөө манай бригадын саашанхи үрэ дүн сэхэ дулдыдаха байна ха юм. Мүнөө жэлэй эрхэ байдалые хараада абан, мал ажалай продукци үйлэдбэрилгые ехэ болгохын тула бүхы нөөсэнүүд болон арга боломжонуудые дүүрэнээр хэрэглэхые, мүнөө жэлэй үбэлжэлгын бэрхэшээлнүүдые амжалтатайгаар дабахын тула эмхи гурим, ажалай болон технологическа журам нариннаар сахихые уряалжа, манай түрэл парти бүхы коммунистнуудта, формэнүүдэй ажалшадта, ороной агропромышленна комплексын бүхы худэлмэрилэгшэдтэ хандаһан байха юм. Энээниие хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ манай нангин уялга гэжэ мэдэржэ байнабди.

Би нүхэрэгээ Долгор Дугаровнагай суг хамта эхэ хонидой отара дээрэ зургаадаа жэлээ хүлэлжэ ябанаб. Түрүү хонишо болоходомнай, ехэ хүшэрхэ бэйгеа. Илангаа хурьга абалга сос совхозойнгоо мэргэжэлтэдтэ, дүй дүршэлөөр баян хонишодто олодахин хандаха баатай бологдоо һэн. Жэл ошохо бүри дүй дүршэлтэй болоо зон аабзабди. Мүнөө манай гэр бүлэ хонишодой фермые даагша, бригадир Н. Балдандоржиева, ажахынгаа үнинэй хонишон Данзан Маладаев тухай һайн һайханаар һанажа ябадаг гээшэ. Эдэ аха нүхэднай бидэндэ алтанай сэнтэй һургаал заабари хэлэжэ үгөө, туһалхаар саггань туһаламжа хүргөө.

Иигэжэ юундэ хэлэнэбши гэхэдэ, мүнөө отарада һаяшаг ерэһэн залуу хонишодто өөрөө һургаал заабари хэлэхэ гэжэ һанаһан хүмби. Һайн һургаал дээрэ өөһэдынь оролдолго хэрэгтэйл даа. Бэшэ юуншье хэрэггүй. Иигэжэл худэлхэдөөл хүнүүд амжалта туйлажа шадана ха юм.

Манай ажалда жэжэ-божо юумэн байха ёһогүй. Хараад үзыт даа. Зарим хонишод эхэ хонидое искусственна аргаар үрэжүүлхын орондо хүнгэн мүрынь хараад, ототой хонидые бэдэрхэ хусануудаа һүрэгтэнь табижархидаг. Иимээ худэлжэ болохо юм аал? Хонишодбди гэжэ үбсүүгээ шаажа байхал даа. Иигэжэ ажалаа эрхилхэдээ, эдэнэр түл олоор абахе бэшэ ха юм. Харин совхознай хонин һүрэгэйнгөө ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ гэжэ районой племкооперативһаа һайн үүлтэрэй хусануудай үрэ худалдажа абана бшуу.

Хэрбээ зооветмэргэжэлтэдэй өөһэдынгөө талаһаа январиин һүүл багаар эхилхэ шухала кампанида бараг бэлэдхэлтэй хүрэжэ ерэбэ. Хонидойнгоо, хурьгадайнгаа байра байдалыень дулаалаабди, досоо талыень сагаадаабди. Харша хаамагуудые холбожо, элдэбын багашье, ехэшье хорёонуудые түхеэрээбди. Түрэлгын үедэ хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл нөөсэлэгдэнхэй. Бидэ эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэдээ, богони болзорто, һайн шанартайгаар үнгэргео һэмди. Энэмнай тон һайн гээшэ. Юрэдөөл, 1989 ондо бригадамнай түрүүшынхеэ хурьгалха 509 эмэ зуһагуудһаа 433 хурьга абаха түсэбөө амжалтатай бэелүүлхэ гэхэ гү, али зуун эмэ зуһаг бүриһөө 85 түл абажа түлжүүлхэ арга боломжотой байһанаа мэдүүлнэ. Зундаа бидэ отарынгаа толгой бүриһөөнь 3,2 килограмм нооһо хайшалжа тушаахаар хараалнабди. Хурьган бүхэнэйнгөө шэгнүүр эхэһээнь һалгаахадаа, 20 килограммда хүргэхэбди.

Нёдондо, урэанда жэлнүүдтэ манай бишыхан коллектив зуутанай эзргэдэ гараа һэн. Нооһо хайшалха, хурьгадайнгаа шэгнүүр нэмэхэ талаар түсэбүүдээ амжалтатай бэелүүлхэн байнабди.

Урда жэлнүүдтэ хонидой хурьгалхын урда тээ ажахынууд хоорондын шалгалтануud үнгэргэдэгшэ бэлэй. Байгша ондо иимэ шалгалтануud болохо тухай абяа аниргүй байна. Юундэ иигэжэ хэлэнэбши гэхэдэ, хурьга абаха харюусалгатай хаһын эхилтэр богонихон саг үлэбэ. Район доторшье, совхоз соошье түл абалгада түгэс бэлдээгүй отарануud үшөөл олон гэхэдэ, алдуу болохогүй. Сакманщигуудаар хангаха асуудал шиидхэгдээдүй байһаар. Би өөрынгөө дүй дүршэл дээрэнээ мэдэнэб. Хурьга абаха эгээл сүлөөгүй үедэ сакманщигуудые бэдэрхэ саг гаража ерэхэл даа. Тиимэһээ иимэнүүд шалгалтануud эдэ дутагдалнуудые эртүүр элирүүлжэ үгэхэ һэн. Энээн тушаа КПСС-эй ЦК-гай Бэшэг доторшье хэлэгдэнхэй. Юрэлдөөл, манай ажалда жэжэ-божо юумэн байдаггүй гэжэ үшөө да хин дабтаха хүсэлэнтэйб.

Ц. ОЧИРОВ,
Хэжэнгын районой Могсохоной совхозой ахалагша хонишон.

ХЭБЛЭГДЭН ГАРАБА

СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй ээлжээтэ бэшэ арбан хоёрдохи сесси дээрэ 1988 оной декабриин 1-нэй СССР-эй Хуулияар оруулагдаһан «Совет Социалис Республикануудай Союзай хубилалтануудтай, нэмэлтэнүүдтэй Конституци (Үндэһэн Хуули)» гэнэн брошюра хэблэгдэн гараба. «СССР-эй Арадай депутадуудай һунгалта тухай Совет Социалис Республикануудай Союзай Хуули» гэжэ брошюра мүнэ тусхай хэһэгээр барлагдаа.

«СССР-эй арадай депутадуудай Соведүүдэй мэдээсэлнүүд» гэнэн хэблэл эдэ брошюрануудые барлажа гаргаба.

• • •

«М. С. Горбачев 1988 оной декабриин 6—8-да Нью-Йорк-до. Документнууд ба материалнууд» гэнэн суглуулбари хэблэгдэн гараба.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. С. Горбачевой Рональд Рейгантэй, Джордж Буштай уулзаһан, Х. Перес де Куэльяртэй хөөрэлдэһэн тухай материалнууд, бусад документнууд энэ суглуулбарида оруулагдаһан байгаа.

Политиздат суглуулбариие хэблэбэ.

(ТАСС).

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИ

У К А З

БУРЯАДАЙ АССР-тэ ХУДЭЛДЭГ ЛАТВИИН ССР «ЛАТБАМСТРОЙ» ТРЕСТЫН НҮҮДЭЛ ОНЬҺОЖОРУУЛАГДАМАЛ КОЛОННЫН ХУДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ «БАЙГАЛ-АМАРАЙ ТҮМЭР ЗАМ БАРИЛСАҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЬ ШАГНАХА ТУХАЙ

Байгал-Амарай түмэр замай барилгада эдэбхитэй баадаһанайнь, ажалай амжалтануудые туйлаһаа СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэ **Амарай түмэр зам барилсаһанай түлөө»** медаля

Апульцин Геннадий Алексеевичые — слесарь.
Бардаусов Павел Петровичые — хабсаргагша.
Белоус Александр Александровичые — хамаа лэдбэриие эрхилэгшэ.
Березин Сергей Николаевичые — ахамад меха
Березина Галина Ивановнае — бухгалтер.
Бышев Николай Вавиловичые — автомашинын
Виноградова Ева Бенедиктовнае — инженер.
Воспобойников Иван Андреевичые — партийн секретарь.
Гаврилов Борис Григорьевичые — электрогазае
Гаврилова Людмила Борисовнае — гэр байрын на ажахые даагша.
Гайдуков Валерий Васильевичые — автомобили шон.
Гольцов Виталий Николаевичые — хабсаргагша.
Гончар Петр Яковлевичые — слесарь.
Грабещиков Павел Михайловичые — модошо
Дамбаева Альбина Цыреновнае — котельнын
Дербенев Виктор Михайловичые — нимгэн тум
Димитриев Славик Васильевичые — хабсаргагш
Димитриева Клавдия Сафоновнае — складые
Долинин Александр Валерьевичые —

ЗЕДЭЙ ПРЕЗИДИ...

А З

ЭГ ЛАТВИЙН ССР-ий
БАРИЛГЫН КОМИ
ГДЭЛ ОНЬҺОЖОРУ
ЭГШЭДЫЕ «БАЙГАЛ
Й ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЬ
ТУХАЙ

barilgada эдэбхитэй
анууд туйлһанай
зиндиумэй үмэнэһөө
й түлөө» медаляар
ичые — слесарь.
— хабсаргагша.
дровичые — хамһабар
ие — ахамад механик
— бухгалтер.
— автомашинын ма
нее — инженер.
евичые — партийна
ые — электрогазаар
нае — гэр байрын-ко
ичые — автомобилийн
ие — хабсаргагша.
— слесарь.
евичые — модошо
ее — котельнын ма
ые — нимгэн түмэрэ
вичые — хабсаргагша.
овнае — складые даа
аичые — кранай маш
ые — мастер.
овнае — инженер.
— электро-гагнуурша
вичые — компрессорщ
нае — ахамад бухгал
— котельнын машини
ые — кранай машини
— шэрдэгшэдэй бри
дровичые — рамщик.
чые — модошо дарха
ые — автомобилийн ж
— кранай машинист.
— автомобилийн жо
ие — слесарь.
ые — нүүдэл оньһожор
ые — трактарист.
чые — бетоной раство
ые — автомобилийн ж
чые — токарь.
— электрик.
вичые — автомобилийн
ые — автомобилийн ж
нае — бухгалтер.
— таһагай начальник
овичые — автомобилий
— автомобилийн жо
вичые — модошо дар
нае — тоо бүридхэгш
ьевичые — шэрдэгшэ
меновнае — инженер.
вичые — шэрдэгшэ.
чые — модошо дарха
евичые — прораб.
олаевнае — кладовщик
вичые — модошо дарха
ровичые — прораб.
евичые — автомобилий
овичые — автомобилий
ие — нүүдэл оньһожорут
шо.
чые — модошо дархан,
— модошо дархан.
дровичые — электро-га
вичые — ахамад инжене
— инженер.
ровичые — энергетик.
норовнае — түлишөөр
ае — таһагай начальник
онидовнае — профсоюз

имировичые — автомоби
ентьевичые — модошо
ие — модошо дархан.
— электромонтер.
тьевичые — модошо д
евичые — слесарь.
овичые — электро-гагну
вичые — модошо дарха
езнае — бухгалтер.
ые — рамщик.
здоровичые — модо у
ьевичые — модошо д
ичые — электромонтер.
— автомобилийн жо
евичые — автомобили

рховно Советэй През
Түрүүлэгшэ В. ВОРО
рховно Советэй През
Секретарь С. ЧИСТО
брийн 27.

СОВЕДЭЙ ПРЕЗИ

К А З

ҮДЭЛДЭГ ЛИТВАГАЙ С
РЭНЭЙ БАРИЛГЫН КО
ОЕЗДЫН ХҮДЭЛМЭРИЛ
МЭР ЗАМ БАРИЛСАА
ЯДАР ШАГНАХА ТУХАЙ

лей барилгада эдэбхит
ажалтануудыг туйлһана
Президиумэй үмэнэһө
һанай түлөө» медаляар
Михайловичые — тракто
овнае — шэрдэгшэ.
слововичые — шулуушан
Сигитовичые — шулуушан
гиевичые — модо унага
ановичые — автомобилий
анае — бухгалтер.
чые — котельнын машин
еновичые — автомобили
нтьевичые — слесарь.
тиновичые — слесарь.
е — штукатур.
: Винцое — автомобили
овнае — секретарь-машин
оровичые — автомобилий
анае — шулуушан.
ое — модо хюроедэгшэ.
овичые — трактарист.
вичые — бетоной раствор
Верховно Советэй През
Түрүүлэгшэ В. ВОРО
Верховно Советэй През
Секретарь С. ЧИСТО
брийн 27.

21-дэ түрүүшынхиөө
до дэгдэ гэжэ м
һэн.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «А
молодой экипаж
нийдэлгын һүүлээр.
ТАСС-ай фото

...СС: шухала асуудалаар хөөрэлдөөн

...эй арадай депутадуудай һунгалта үн...
...һунгуулиин кампани улам эршэдэжэ
...хинһээ хойшо тэрэ урда тээхинһээ тад
...үзэгдөө дуулдаагүй онсо шэнжэтэй
...эжэ тэмдэглэгдээ һэн. Үнэхөөрөөшье,
...алтада олохон шэнэ, дадал бэшэ юу-
...Тэрэнэй бүхы шатануудта олониитые
...хабаадуулхые хараалһан, демокра-
...ондо үргэнөөр мэдээсэлгын үндэһэ
...эрэ үнэргэгдэхэ һунгалта мүнөө дээ-
...зондо юрэ бүсынхяар үзэгдэнэ. Энээн-
тэй дашарамдуулан, һунгагшадта олохон асуудалнууд түрэнэ.

Һунгалтада бэлэдхэлэй энэ тэрэ асуудалнуудта тодорхой харюунуудые абаха гуйлтатай бэшэгүүд Советскэ Союзай Телеграфна Агентствэдэ ороһон байгаа. СССР-эй арадай депутадуудай һунгалта үнэргэхэ Түбэй һунгуулиин комиссиин секретарь Ю. И. РЫЖОВ ТАСС-ай корреспондентэй хөөрэлдэхэдөө, эдэ асуудалнуудта харюу үгэб.

...ЕМОКРАТИИН ҮНДЭҺЭ ҺУУРИ ДЭЭРЭ

...й Иванович, мүнөө...
...лиин кампани Бүхэ...
...Х партийна конфе...
...ийндхэбэринүүдтэй зо...
...ин үнэрэгдэжэ бай...
...ческэ байгуулалтые
...хэрэгые бэлэдлүүлхэ
...эй дунда ямар һуу...
...гээшэб!

...ухалань юуб гэбэл, Конституциде хуби...
...е, нэмэлтанүүдые ...ай, СССР-эй арадай ...ай һунгалта тухай ...ийлинуудай баталаг...
...ганай һүүлхэнээр ...кампани эхилһэн ...рэ гүрэнэй засагай ...ааануудта оруулагда...
...хубилалтануудай үн...ида табигдана. Тэдэ ...шэндхэлгын асари ...онуудые шиидхэхэ ...ССР-эй Арадай де...ъезд ямаршаг үн...ЭР-эй шэнэ Верхов...хуули гаргалгын, за...лгалгын үялгануу...жалтатайгаар бэ...дэ бүгэдэ эсэсэй ...ЭР-эй арадай депу...бүридэлһее дулды...эдэмнай социализм...хэ, арад зоной һа...ые, хүсэл эрмэлэ...хэрэглэмжэнүүдые ...дэг, гүрэнэй хүдэл...улхэ аргатай, олон ...танай аша туһада, ...гуудай аша туһада, ...ствын аша туһада ...үнэн зүб шиидхэ... ...оложо шадаха, ...хэ, залан сэхэ хү...өөтой. Манайда ии...олон, ушар иимэһээ ...оо эгээл эрхимүү...хэ хэрэгтэй.
...умэн тухай хэлэхэ ...ан сэхэ, шэнэ үн...дээрэ үнэргэгдэжэ ...алта хадаа олоной ...ократие үргэдхэл...дэшэгүй һургуули ...та тухай Хууляар ...ан демократиче...рэгүүдэй нариналр ...нунгагшад өөһэды...гшад бэшэ, харин ...ин эээд байһанаа ...нгалтын урда тээ...мжээ эбуулганууд...гээр хабаадаха гээ...ала удха шанартай. ...уулиин кампанида ...да робобди гэжэ ...оно. Тиихэдээ шэ...гудай дүримүүдые ...одото асуудалнуу...хэ ушартай болоо...ее нютаг нютагуудта ...ийин материалнуud Энээниие хараадаа ...й һунгуулиин ко...ын эмхинүүдһээ бэ...ССР-эй арадай де...н һунгалта үнэргэ...й һунгуулиин ко...мүн бүсадшье ко...эльгээһэн байгаа. ...дэһөөр СССР-эй ...тадуудай һунгалта...й, тэрэниие үнэргэ...м асуудалнууд эдэ...оо тайлбарилагда...

...АЛТАТАЙГААР ДҮҮРГЭБЭ

...о» нэгэдэлэй гурбан подразделени — Улаан...вай нэрэмжэтэ үйлсэдэхи Ажаһуудалай хэрэглэмжэ...ын байшангай фото-салоной (даагшань О. С. ...ереплетно цехэй (даагшань Л. А. Балтахинова), ...эшэжэ абадаг 1-дэхи студиин (даагшань Н. И. Нективүүд байгша табан жэлэй гурбан жэлэй түсөөбриин эхээр дүүргэд, 1989 оной тоосоогоор ...аар худэлжэ эхилээ һэн. Е. РИНЧИНОВА.

...ШЭНЭ МАГАЗИН

...гээр һонирходог хүнүүд плёнко худалдажа аба...олон тоото магазинуудаар ябажа гарадаг гээ...нгэн бэшэ.
...екабриин 30-да Улаан-Удэдэмнай Октябриин 50 ...нэрэмжэтэ проспектээр «Уют» гэжэ нэрэтэй тус...магазин нээгдэбэ. Тэндэ кино-фото бараан эл...лдагдадаг болохо юм.
...наймаанай министерствын «Культбытхозтовары» ...танайнь түлөө тусхай шан барюулһан Джульетта ...Марчелло Мастроянни энэрхы дулаанаар тэбэринэ.
ДПА—ТАСС-ай фото.

Берлиндэ. Европын түрүүшын конкурсдо энэ фо...ргадаһан байна. Дэлхэйн кинематографидa габ...

ТАСС ХИЛЫН САНАҺАА

Совет хүтэлбэрилэгшэ американ арадые Шэнэ жэлэй амаршалхадаа, амгалан тайбан байдал зохёохо, хүгжэлтэ дэбжүүлтые хангаха, зохёён байгуулха бууранагүй хүсэл эрмэлээлтэй байһанаа мэдүүлбэ гэжэ Чехословакиин «Лидова демократие» газетэ бэшэнэ.

Хоёр ороной хоорондоо дутэ боложо байһые элирхэйлэн гэршэлһэн Дундуур ба дутын зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые усадхаха тухай совет-американ договорые хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэд үндэрөөр сэгнэбэ гэжэ Баруун-Германиин АРД гэдэг телепрограммын дамжуулга соо тэмдэглэгдэнэ. Гэбэшье СССР-эй болон США-гай хоорондо зарим асуудалнуудаар үгээ ойлгосоогүй ушар баримтануудбни. Зүгөөр үгээ ойлгосоһоной, этигэл найдалаа бэхижүүлһэнэй үндэһөөр тэдэнэр мүнөө үсэгэлдэрэйхиһөө бүри амжалтатайгаар шиидхэжэ шадаха байна гэжэ АРД тоолоно.

1988 ондо улаасхоорондын оршом соо горитой ехэ хубилалтануud болсо гэжэ газетэнүүд үргөөр тайлбарилна. Үнэрһөн жэлдэ түйлдэгдэ хабаадаагүй, тэдэнэй урда ямар нэгэн үялгагүй ажалша коллективүүд, хүнүүдэй ажаһуудаг газартахи һунгагшадай суглаанууд гү, али сэрэгэй частьнуудта сэрэгэй албатадай суглаанууд иимэ хүнүүдые делегадуудаар эльгээдэг. Түлөөлэлгын нормонуудые окружной һунгуулиин комисси тодорхойлходоо, депутадуудта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэһэн хүнүүдэй тоое, хэрэглэгдэхэ байрые хараада абадаг. Жэшээнь, долоон кандидат дэбжүүлэгдэжүүлгэдэ хабаадаагүй, тэдэнэй урда ямар нэгэн үялгагүй ажалша коллективүүд, хүнүүдэй ажаһуудаг газартахи һунгагшадай суглаанууд гү, али сэрэгэй частьнуудта сэрэгэй албатадай суглаанууд иимэ хүнүүдые делегадуудаар эльгээдэг. Түлөөлэлгын нормонуудые окружной һунгуулиин комисси тодорхойлходоо, депутадуудта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэһэн хүнүүдэй тоое, хэрэглэгдэхэ байрые хараада абадаг. Жэшээнь, долоон кандидат дэбжүүлэгдэжэ болоно. Жэшээнь, тэдэнэй һунгуулиин комиссинуудай бүридэлнүүд түбэй хэблэлдэ толилогдоо гээшэ.

СССР-эй арадай депутадуудта һунгагдажа боломоор кандидадууд тухай дуредхалнууд демократическа үндэһэ һуури дээрэ суглуулагдана. Партида ба орон дотороо мэдээжэ ажал ябуулагшадые дэмжэһэн олон мянган бэшэгүүд, телеграмануud, партийна суглаануулай шиидхэбринүүд КПССэй ЦК-да ороно. Партийна организацинуудта нютагай нухэдэй кандидатуранууд эдэбхитэйгээр зубшэн хэлсэгдэнэ. Ниитын бусад эмхинүүдтэшье хэрэг иимэрхүүгээр ябуулагдана. Энэ үргэн ниитын зубшэлгэнүүд ниитын эмхинүүдэй пленумүүдэй зубшэн хэлсэлгэдэ ёнотой кандидадуудые дэбжүүлхэдэ туһалха байна.

Түбэй һунгуулиин комиссида ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэдтэй уулзалганууд үнэргэгдэжэ. Хууляар хараалагдаһанай ёноор, тэдэнэй хоорондо мандадууд хубаагдаһан байгаа. Бүхыдөө 38 эмхинүүдтэ мандадууд үгтоо. 100 гарай элдэб бүлгэмүүд болон нэгдэлнүүдые, тэрэ тоодо 36 найрамдалай, һаналаа нэгдэлгын ба улаасхоорондын харалсаа холбооной түлөө тэмсэдэг, эрдэмэй, национальна комитедуудые тэдэ эмхинүүд нэгдүүлдэг ба һунгалтада хабаадуулдаг юм.

Байгаали хамгаалха талаар дружинануудай худэлөөнэй, кооперативуудай «Россия» нэгдэлэй ба нютагуud хоорондын кооперативна федерациин мандадуудые эриһэн гуйлтануудые Түбэй һунгуулиин комисси хараха үзөөд, хангажа шадаагүй. Юуб гэбэл, хуулярэ тогтоогдоһон гуримаар байгуулагдаһан, ерөөн ниитэ союзка зургаануудтай ниитэ союзна ниитын эмхинүүд һунгалтада хабаадаха гэжэ Хууляар тогдоогдоһон эриленүүдтэ тэдэнэ тааражагүй байгаа. СССР-эй Юстициин министерствын тобшололнуудай үндэһөөр нимэ шиидхэбэри абахадаа, бусад албан зургаануud ба эрдэмэй эмхи зургаануud хамта һаан дуранай бүлгэмүүдэй ба хүн зоной ниитын өөрын ябуулгата зургааануудай гол эрхэнүүд ба үялгануудые тодорхойлһон ниитэ союзна нормативна документ бэлдэхэ худэлмэри түргэдхэхэ гэжэ комисси тус министерствэдэ дурадхаа. Ниитын эмхинүүдһээ СССР-эй арадай депутадуудай һунгалтада түлөөлэлгын нормонуудые тодорхойлхо худэлмэрние энээгээр түгэхэхэ гэһэн шиидхэбэри Түбэй һунгуулиин комисси абаһан байна.

Һунгуулиин кампаниин үедэ олохон орёо асуудалнууд шиидхэгдэхэ баатай болоно гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Һунгалтануудые амжалтатайгаар үнэргэгэхэ хүсэлтэй бүхы хүнүүд эубшэл заабари үгэжэ түһалха бэтэ гэжэ найдаха дуран хүрэнэ. Энэмнай бултанай хэрэг ха юм.

В. САКЛАКОВ
хөөрэлдөө хэбэ.

ГАДААДЫН ХЭБЛЭЛ, ТЕЛЕВИДЕНИ МӨДӨӨСӨНӨ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. С. Горбачевой американ арадта, США-гай Президент Р. Рейганэй совет арадта эльгээһэн Шэнэ жэлэй хандалганууdые гадаадын хэблэл болон телевидени дэлгэрэнгыгээр толилно, дамжуулна.

Хоёр ороной хоорондохи харилсаа холбооной һайжаржа байһанинь эдэ хандалганууд соо һайшаагдана гэжэ Англиин «Таймс» газетэ тэмдэглэнэ. 1989 ондо эдэ харилсаануud шэнэ шатада гаргагдаха аабза гэжэ этигэн найдажа байһанаа мэдүүлнэ.

Хоёр ороной хоорондохи харилсаа холбооной һайжаржа байһанинь эдэ хандалганууд соо һайшаагдана гэжэ Англиин «Таймс» газетэ тэмдэглэнэ. 1989 ондо эдэ харилсаануud шэнэ шатада гаргагдаха аабза гэжэ этигэн найдажа байһанаа мэдүүлнэ.

Иимэ суглаанда хабаадагшадай бүридэл ехэ удха шанартай, Үнэхөөрөө демократическа үндэһэ һуури дээрэ тэрэ бүридхэгдэхэ зэргэтэй. Һунгалтануud тухай Хууляар энэ арга оньһон тодорхойлгодонхой. Депутадуудта кандидадуудые дэбжүүлэһэн коллектив (суглаан) бүхэн окружной суглаанда адли тоотой хүнүүдые түлөөлхэ болоно. Энэ талаар нэгэшье кандидат ямар нэгэн булюу һайн байдалтай байха зэргэтэй. Зохихо округой һунгагшад арбитр болохо ёнотой. Тэдэнэр суглаанда хабаадагшадай хахадһаа бага бэшэ хубинь байха болоно. Депутадуудта кандидадуудые дэбжүүлэгдэхэ хабаадаагүй, тэдэнэй урда ямар нэгэн үялгагүй ажалша коллективүүд, хүнүүдэй ажаһуудаг газартахи һунгагшадай суглаанууд гү, али сэрэгэй частьнуудта сэрэгэй албатадай суглаанууд иимэ хүнүүдые делегадуудаар эльгээдэг. Түлөөлэлгын нормонуудые окружной һунгуулиин комисси тодорхойлходоо, депутадуудта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэһэн хүнүүдэй тоое, хэрэглэгдэхэ байрые хараада абадаг. Жэшээнь, долоон кандидат дэбжүүлэгдэжэ болоно. Жэшээнь, тэдэнэй һунгуулиин комиссинуудай бүридэлнүүд түбэй хэблэлдэ толилогдоо гээшэ.

СССР-эй арадай депутадуудта һунгагдажа боломоор кандидадууд тухай дуредхалнууд демократическа үндэһэ һуури дээрэ суглуулагдана. Партида ба орон дотороо мэдээжэ ажал ябуулагшадые дэмжэһэн олон мянган бэшэгүүд, телеграмануud, партийна суглаануулай шиидхэбринүүд КПССэй ЦК-да ороно. Партийна организацинуудта нютагай нухэдэй кандидатуранууд эдэбхитэйгээр зубшэн хэлсэгдэнэ. Ниитын бусад эмхинүүдтэшье хэрэг иимэрхүүгээр ябуулагдана. Энэ үргэн ниитын зубшэлгэнүүд ниитын эмхинүүдэй пленумүүдэй зубшэн хэлсэлгэдэ ёнотой кандидадуудые дэбжүүлхэдэ туһалха байна.

Түбэй һунгуулиин комиссида ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэдтэй уулзалганууд үнэргэгдэжэ. Хууляар хараалагдаһанай ёноор, тэдэнэй хоорондо мандадууд хубаагдаһан байгаа. Бүхыдөө 38 эмхинүүдтэ мандадууд үгтоо. 100 гарай элдэб бүлгэмүүд болон нэгдэлнүүдые, тэрэ тоодо 36 найрамдалай, һаналаа нэгдэлгын ба улаасхоорондын харилсаа холбооной түлөө тэмсэдэг, эрдэмэй, национальна комитедуудые тэдэ эмхинүүд нэгдүүлдэг ба һунгалтада хабаадуулдаг юм.

Байгаали хамгаалха талаар дружинануудай худэлөөнэй, кооперативуудай «Россия» нэгдэлэй ба нютагуud хоорондын кооперативна федерациин мандадууdые эриһэн гуйлтануудые Түбэй һунгуулиин комисси хараха үзөөд, хангажа шадаагүй. Юуб гэбэл, хуулярэ тогтоогдоһон гуримаар байгуулагдаһан, ерөөн ниитэ союзка зургаануудтай ниитэ союзна ниитын эмхинүүд һунгалтада хабаадаха гэжэ Хууляар тогдоогдоһон эриленүүдтэ тэдэнэ тааражагүй байгаа. СССР-эй Юстициин министерствын тобшололнуудай үндэһөөр ниимэ шиидхэбэри абахадаа, бусад албан зургаануud ба эрдэмэй эмхи зургаануud хамта һаан дуранай бүлгэмүүдэй ба хүн зоной ниитын өөрын ябуулгата зургааануудай гол эрхэнүүд ба үялгануудые тодорхойлһон ниитэ союзна нормативна документ бэлдэхэ худэлмэри түргэдхэхэ гэжэ комисси тус министерствэдэ дурадхаа. Ниитын эмхинүүдһээ СССР-эй арадай депутадуудай һунгалтада түлөөлэлгын нормонуудые тодорхойлхо худэлмэрние энээгээр түгэхэхэ гэһэн шиидхэбэри Түбэй һунгуулиин комисси абаһан байна.

Һунгуулиин кампаниин үедэ олохон орёо асуудалнууд шиидхэгдэхэ баатай болоно гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Һунгалтануудые амжалтатайгаар үнэргэгэхэ хүсэлтэй бүхы хүнүүд эубшэл заабари үгэжэ түһалха бэтэ гэжэ найдаха дуран хүрэнэ. Энэмнай бултанай хэрэг ха юм.

В. САКЛАКОВ
хөөрэлдөө хэбэ.

НЭГЭ ТАЛАҺАА БУУДАЛДААГАА ЗОГСООБО

КАБУЛ. Шэнэ жэлэй — 1989 оной — түрүүшын үдэр Афганистанай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй нэгэ талаһаа буудалдаагаа зогсоолгын түрүүшын үдэр болобо. Гэбэшье ороһон мэдээсэлнүүдэй ёноор, энэ үгөөгүүр правительствада эсэргүү «Афганистанай ислам партиин» хархис этэгээдүүдэй отрядууд Нангархар провинциин хэдэн һуурин тосхонуудые ехэ буугаар буудаһан, удаань Гошта уездын аюулгүйе сахиха постнуудта добтолһон байгаа. Афганистанай подразделенинүүд хархис хүсэнүүдтэ харюу үгэхэ баатай болобо. Үймоо хүлгөө татагшад ехэ гэрэгдэлда ороходоо, зугадаһан байгаа. Бүхы зүрюу талануудай тэрэнние сахяад, буудалдаагаа зогсоогоод байгаа һаань, амгалан байдал хангаха талаар шухала алхам боложо шадаха юм гэжэ этигэн найдажа байһанаа президент Наджибулла телевизорээр үгэ хэлэжэ. Эсэгэ оронойхидтоо хандахадаа, мэдүүлээ. Үгы гэбэл, республикын зэбсэгтэ хүсэнүүд совет сэрэгүүдэй Афганистанһаа гаргагдаһанай һүүлээршье дайсанай һуйдхэлтэ ябуулганууdта шанга харюу сохилто үгэжэ шадаха юм гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

ДУРААА ГУТАН БУРУУШААБА

НЬЮ-ЙОРК. Мүрдэлгэнүүдэй элирүүлһэнэй ёноор, декабриин 21-дэ унаһан «Пан-Американ» гэдэг авиакомпаниин самолет тэһэржэ унаһан байгаа ха гэһэн бодомжые ООН-ой Генеральна секретарь Хавьер Перес де Куэльяр дураа гутан шүүмжэлбэ. Намибиһаа ООН-до байдаг комиссар Бернт Карлссон наһа барагшадай тоодо оробо. Бүхы уласхоорондын эмхидэ зүрюу харшаар шаглүүлэгдэнэн һуйдхэлтэ ябадалтай тэмсэлдэ абаһан уялганууdаа бэелүүлхыень Перес де Куэльяр ООН-ой бүхы гэшүүн-гүрэнүүдые үрлалаа. Бүхы түхэлэй терроризмые эрид шангаар буруушаан шүүмжэлхэ эрилтэ ООН-ой шиидхэбэринүүд, тусхайлбал, Аюулгүйн Советэй нэгэн дуугаар баталан абаһан 579-дэхи тогтоол табина.

Буряадай уран зохёолшодой шэнэ бүтээлнүүдһээ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь январийн 4-нэй номертo).

ҮБҺЭНДЭ

Хара үглөөнһөө хойшо Сэдэндоржотоной газаа хүлгөөтэй байба. Гэрэй эзэн дарха хэдэг сарай соогоо бүри эртэ оронхой урда зунай һүүл бэгта хадагалһан хажуур, тармуур, асануудаа заһана, шалгана. Харин Балдоржо машинаяа тушаагаад ерэмсээрээ, мүнгэн сахаригуудаар гоёогдоһон хазаараа, үмэр тобшонуудаар дабтамал ногтоёо абаад, тохом пугабшалаад, Үндэр Сагаан гэжэ суурхаһан, урдань нилээн бараг гүйгөөшэ байһан хүгшэн морёо бэдэрхэсэ гараба. Пилмаа абгай галай сарай, модон гэр, байшан гурбаһай хоорондо бүмбэлсэн, түүлмаг, мэшээгүүд соо эдихэ юумэ, шэрдэг, хүнжэл, пудуушануудые эмхилжэ хэнэ, алга, табаг суглуулна. Сэдэб Сэрээнин хоёр модон буунуудаа үшөө дахин шалгана, заһаха зуураа, бүгбэхайнуудаа, тэбхээнсэгүүдээр хадажа хэһэн машинануудаа баһал бэлдэнэ. Иигэжэ Сэдэндоржотон үбһэндэ гарахала бэлдэжэ байна гээшэ.

Удэ боложо байхада, Пилмаа абгай хэрэлсы дээрээ гараад:

— Эрэшүүл! Орожо эдеэлэгты! Хоойоор худэлхэдэ муу. Шүлэмнай болоо, — гэжэ ооголбо.

Эдеэлһэнэйнгээ һүүлдэ Балдоржо Үндэр Сагаанаа тэргэдээ хуллэбэ. Тиигэһээр тэргэ дээрэ абаашаха юумэеэ тааруулжа хээд, наранай шанха дээрэ гарашсод, дулаахан урин үдэрэй тогтоод байхада, Сэдэндоржотон одоол замда мордобо. Пилмаа абгай Сэрээнинээ хулнүүдэйнгээ хоорондо һуулгачкай морибо жолоодоно. Сэдэндоржо хойшоо хаража һуунхай, хэдэн аса, тармуур үбдэг дээрээ хүндэлэн беряад, гааһаяа баяюулан, наранай урихан эльшэнүүд доро нюураа ашаархан табижа, нюдээ аяин энэбхилнэ.

Балдоржо хоёр үнеэгээ хүтэлөөд, тэргын хойноһоо ябагална. Хүхөөдэйнгөө эбэрһээ ооһорложо хүтэлһэн Сэдэб гартаа барижа ябаһан бургааһараа хирэ болсод шабхуурдан, үнеэдээ, Эреэдхэеэ туунна. Харин Папансаг аһан шадалаараа монсогонон, Хухөөдэйн хойноһоо дугшана. Хэнһээшье түрүүн үбһэндэ гарадаг заншалаараа Сэдэндоржотон мүнөө жэлдэ баһал эртэ гараад ябана. Тиихэдэнь үйлсэдэ уулзаһан зон мэндэшэлэлдээд, «Үлзытэдэ ногоон хэр бэ?» — гээд һурана. Сэдэндоржо нюдээ нээгээд, толгойгоо дохигод гүүлэхэ зуураа, «баран» гэжэ харюусаад, үнөохил зангаараа нюдээ анин һажахадал гэнэ.

Удангүй Папансаг ехэ эсэһэн хэбэртэй харгын тооһон соо согсойн һуугаад, холодожо ябаһан зоной хойноһоо ехэл гайхангяар харан, шечгаар хусана. Сэдэб һөөргөө бусажа, тэрэнээ абаад, мори тэргэеэ хүсэхэ зуураа, ябууд дундань Папансагаа нагаса баабайнгаа арада табина. Гэнтэ доронь нилээн мүлшэ мэтээр хэлбэлзэһэн газартэ гарашахадаа, тэрэнь дуараа гутангяар эрхирээд, хоншоороо үргэн, болгоомжотойгоор хусана. Хүнэй балай анхархагүйдэнь дороо хэбтээд, урда хоёр хүл дээрээ мантагар толгойгоо табин, һанагаа амарангяар нюдээ аниба.

Удын наранай хэлтыд гээд байхада, Сэдэндоржотон Үлзытэ уулын хормойдо хүрэжэ ерэбэ. Нилээн эсэһэн Сэдэб Хухөөдэйгөө нёдондоной үбһэнэй хорёодо уяад, тэр саанань баглайһан һөөг доро ошожо, зөөлэхэн зүлгэ ногоон дээрэ хэбтэшэбэ. Тэрэл зуурань нюдэнийнь эжэлүүдгүй анигдаад, тэрэ унташаһан байба.

Нюурыень хэнэйшьеб долёоходонь, Сэдэб ехэ залд гээд һэришэбэ. Үбсүүн дээрэнь Папансаг гаранхай тэсэжэ ялгаргяар гангинан, эээнэйнгээ нюур долёожо байба. Нохойгоо гартаа абаад, тэрэнэй үндыхэдэнь, хорёоһоо холо бэшэ амһараараа урагшаа хараһан нилээн томо отог табяатай харагдаба. Отогой амһарта нагаса баабайнь һуунхай хажуураа сохино. Отог соо хэбэртэй Сэрээнинэй шангаар энеэхэ, нагаса эжынь гэмэрхэ соностоно. Харин Үндэр Сагаан Балдоржо хоёр балай дутэ нааша харагдабагүй.

— Аа... һэрээ гүш? Энэ шолмошни шиниингээ хажуугаар гуйгөөд, гүйгөөд абагша. «Эзэмни эсэ, амараг», — гэһэн юм шэнги шамайгаа балай дайрагшагүйл. «Хүрөө болоо» гэхэдээл һэрюулбэ ха. Тиигээдшье эдихэ юумэн бэлэн боложо байна. Ойлгоно-даа, шолмошни, — гэжэ дуугараад, нагаса баабайнь хажуураа тоншожо үргэлжэлүүлбэ. Аалихаһаар һууриһаа бодоод, Сэдэб түүдэбшэдэ дутэлнэ. Тиихэдэнь Папансагынь тэршэлээд, гар дээрэһээнь буухаяа һанаһан хэбэртэй гангинан, нюурыень долёогоод абана.

Тэрэнээ газарта табяад, Сэдэб отог руу шагаба. Тиихэдэнь отогой саада захада өөдөө хараад хэбтэнэн Сэрээнин, энэ тэрэ юумэеэ тааруулан табижа байһан нагаса эжынь хэрэгдэба. Сэрээнин Сэдэбые харамсаараа тэмээшэлэн бодоод, отогой амһар руу мүлхин ерэжэ, газаашаа гаран сасуугаа нүүдэдэеэ «ябая» гэн зангаад, отогой баруун тээ гаргаба.

— Ахай агнуурида гараа. Мяхамнай бага. Хоюулаа агнахамнай гү? — гэжэ шангаар шэбэнэхэдэнь, отог соохоо Пилмаа абгайн сухалтай абяан ганцата соностобо.

— Юун гэнэш, бэлтыһэн хэстэ! Отогноо холо болоод үзэгтылши! Сэдэб! Тэрэ хажуудахи ангуушанаа һайнаар хара. Ой руу орожо тооригшэб. Дуулана гүш! — гэхэдэнь, хажуудань амаяа ангайгаад зогсоһон Сэрээнинние саашень түлхин:

— Дууланабеэ, нагаса эжы. Һайнаар харахаб, — гэнэ.

Тэдэнэр үбһэнэй хорёо соо ороод һууба.

— Хэлыешни хэн татанаб? Һурангүйгөөр хайшаашье ошохо аргагүй болобобди, — Сэдэб ехэ сухалтайгаар Сэрээнинние няһалеад абана. Тиихэдэнь гонгинохо гү, али үгы гү гэжэ маргаад, халта болоод үзэхэдөө, балай туһа болохогүй хэ гэжэ ойлгоод, Сэрээнин ехэл гомдоһон хэбэртэй Сэдэбтэ харюусаба.

— Дуулдаха гэжэ орой һанаагүйлби. Һурангүйгөөр ябашая.

— Хэлээ хата! Үгээ үгөө хадаа алхамшье һурэнгүй хэхэ аргемчай һалаа. Халаг! Номо, һаадаг дархалаад, энэ хойто ой соогуур индеец боложо наадаха байгаабди. Зай яахаб! Һүүлдэ жэмэсэй эдээлэхэдэ, ой руу ошоно гаабабди. Түлөөншье хэрэгтэй болодог байхел, — гэжэ Сэдэб һанаагаа заһана.

— Юундэ ябашахагүй зонбибди? — гээд Сэрээнинэй дахинаа һурахадань, Сэдэб уршагад гэнэ.

— Шамда хэлэнэ бэшаалби. Үгээ үгөөб. — Иигэжэ харюусахадаа, жэл саана болоһон үшэр Сэдэбтэ һанагдаба.

Тиихэдэ манай герой элдэб түүхэ зохёожо, баһаш яһалхаяр шал худалаар шашадаг болоод байба. Энэ ушарта Балдоржо ахайнь үнэн дээрээ эзэмэтэй байгаа. «Ульгэр гээшэшни үнэн дээрээ болоогүй юумэн. Ульгэршэ хүн зохёоогоод хөөрэдэг байһан юм», — гэжэ нэгэтэ үгэ алдаа. Тиихэдэнь Сэдэб баһал өөрөө тэрэхэнүүдые зохёодог, гэртэхинээ гайхуулха һанаатай хуршэнэр тухайгаа, үхэр мал тухайгаа энэ тэрэ юумэ һанаад турьяжархидаг боложо, нагасынтандаа ехэ һаад үшэрэдог болоо һэн. «Юундэ худалаар хэлэнэбши? Балай маной үг соо худалшад үгы байһан юмэл», — гэжэ нагаса баабайнгаа дуугархада, «би худалаар хэлэнэгүйб. Би ульгэр зохёоноб», — гээд харюусажа, нагаса баабайгаа нилээн гайхуулаа. «Хэрэлши, шолмо. Хүнһээл һаа саана дуугарнел! — гээд нагаса баабайнь тархияа һэнэрээ һэн. — Үгы даа, Сэдэб. Ши нээрээ худалаар хэлэнэш. Худалша амитан болоо һаашни, хүн шамда оройдоо эмигхэхээ болишохо», — . эхидэ», «Үгы. Би худалаар хэлэнэгүйб», — гээд зосоогоо шэбшэһэнээ Сэдэб жэхэгэд гэн һанаба.

Саашадаашье худалаар хэлээд һалахагүйдэнь, нагаса баабайнь тархияа һэнэрээд, «ойлгоо даа, юрэдөө! Этигэлгүйл хүн боложо ябанаш. Би шамда хэлэнэл һэм, шолмо. Һүүлдэнь орижо бү ябаарай», — гэжэ сайбар һахал соогоо мидэрэлээ нюун дуугараад, буруу хараашоо бэлэй. Эдэ үгэнүүдэйнь бодото уяад Сэдэб бүри һүүлдэнь ойлгоһон юм. Нэгэтэ газаагаа наадажа байтараа хуршэнэрэйнь хорёо соохоо хэнэйшьеб шангаар берхирха тооной маараха дуулдаба. Харан гэнээнь хуршэнь Хухөөдэйе баринхай гем хайрагүйгөөр сохижо байба. Сэдэб гэртээ харайжа ороод, «Нагаса баабай, хуршэмнай Хухөөдэйе алахань лэ! Ошыт даа, абарыт!» — гэхэдэнь, нагаса баабайнь һанаа амараар бууруу хараад, гааһаяа аажамаар баяюулан, тармуурай шудэнүүдые хурса хутагаар зуражал һууба. Харин нагаса эжынь: «Баһал худалаар турьяа аяб даа. Ши үбгэн бү ошо. Дохолон шимни урагша, хойшоо гүйхэ шадалтай хүн аалши?» — гэжэ хорин һагад дуугарба.

— Нагаса баабай, нагаса эжы, нээрээ! Хухөөдэймни сохихо гээшэнь! Би худалаар хэлэхээ болёоб. Нээрээ, Түүхэнүүдые оройдоошье зохёохоёо болёоб. Нагаса баабай, ошыт даа, — гэжэ Сэдэб гуйба.

— Зай, зай, шолмо. Үнэхөөрөөшье худалаар хэлэхээ болёо гүш? — гэжэ нагаса баабайнь ээ хүбүүн руугаа хёлом гэн, этигээгүй хэбэртэй асууба.

— Нээрээ. Оройдоо худалаар хэлэхэгүйб. Үгээ үгөө хадаа заал һаа дүүргэдэг байхаб, — гээд тэшэ ядан, байра дээрээ дэбхэржэ байгаад харшахадань, нагаса бааб

Буряадай уран зохёолшодой шэнэ бүтээлнүүдһээ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта).

— гэжэ бодолгото болошоод һууһан нагаса баабайнь харюусаба Теэд Сэдэб эдеэлхэеэ һуубагүй. Харанхыһаа нилээн айбашье, марьяан һагад алхалһаар үбһэнэй хорёо руу ошобо. Удангүй тэндээ ороод, Хүхөөдэйнгөө хаана хэбтэһые обёоржо ядан байтарнь, хажуу тээнь юуншьеб бүрбэгэнэн бии боложо, гуя руунь тудуулан эбэрээ тодхоһон ямааниинь харагдабе.

«Хүхөөдэй! Бү сухалда, зүү? Би шам тухайгаа мартажархёод байгаалби. Уһалаа гүш, барма? Хаана унтахабши? Даарахагүй аабзаш? Ябаі Эндэ ногоон үдхэн. Унта! Зөөлэн байха. Хэбтэ гэнэб! Ши садатараа эдеелээш. Бишни үшөө уды байнаб. Ургэһэмнишье хүрэшэбэ. Ябаһуу. Холо бү ошо. Төөрихэш. Яба наашаа! Ши бү үсэрхэ. Харанхы соо төөрөө һаашни яахабиб? Яба гэнэб! Оро! Үүф! Иигээд Эрездхэтэй унта. Эрездхаа! Мамычшни һүмбэй амтатай даа. Садатараа хүхөөд хэбтэхэдэ гоё гү? Тиимэл байха. Иигээд таанад тоомоо таһарангүй унтагты. Битнай ябаһуу. Нагаса эжыдэ хараалгахаяа байнаб».

Үглөөгүүр бүри орой болошоһон хойно Сэдэб һэрибэ. Дулаахан худэһэн хөнжөл дорохоо гараад, тойрожо хараашалхадань, хажуудань һанаа амараар унтажа хэбтэһэн Сэрээнинһээ бэшэ хүн харагдабагүй. Үглөөнэй нилээн һэрюун агаарта яһалаа жэхыд гэбэшье, Сэдэб зүрхэлжэ газаашаа гараба. Тиихэдэнь наранай урихан элшэнүүд доро хатажа байһан шүүдэр хулыень хайрахадал гээд, тэргэ хүрэтэр гуйжэ ошоондонь, хулхэнүүдынь шал нойтон болошобо.

Тэрэ тэргэ дээрэ гараад, ехэл гайхаһан хэбэртэй хараашална. Теэд Папансагынь балай харагдабагүй. Һөөргөө буугаад, үбһэнэй хорёо руу ошоходонь, гансал Эрездхэнь һанаа амар юумэн хэбтажэ байба. «Эрездхаа, Папансаг Хүхөөдэй хоёр хаанаб?». Теэд нүгөөдэнь агадшье гэбэгүй. Үнөөхил хэбээрээ хэбтэжэл байба.

Сэдэб һөөргөө бусажа, яаралтайгаар хубсалба. Тиигээд ябууд дундаа шахуу эдеелэмсээрээ, үсэгэлдэр дархалһан номо, годлинуудаа абаба. «Хайшаа орошоһон Папансаг Хүхөөдэй хоёр бэз? Хүхөөдэйш даа барег. Томо болонхой. Харин Папансаг... Хайшаа орошоноб?». Сэдэбэй толгой соо энэ зуура иимэ бодолнууд түрэбэ. Тэрэнэй һомоёо туршажа байтар, отог соохоо Сэрээнинэй эрхэлэгти абяан соностобо.

— Маамуун! Би һэреэб! Юундэ ерэнэгүйбта?— гэжэ байгаад тэрэнэй гонгинохые дуулахадаа, Сэдэб ехэл дураяа гутангяар уршаганаад, номо, годлинуудаа суглуулжа, үреөһэн гартаа баряад, отог тээшээ яараба.

— Сэрээнин! Яаһан ахир амитамши! Ажал хэхээе ерэһэн аад, иимэ орой болотор унтахаш, хажуугаарнь үшөө эрхэлээб гэжэ гонгиножо байхаш. Бодо тургэн! Папансаг Хүхөөдэй хоёрнай дугэ наашаа хараганагүй. Нюур гарсаа угаагаад, түргэн эдеелэ. Хоюулан ошожо бэдэрэе,— гэжэ Сэдэбэй гэмэрхэдэнь, тэрээн руу ехэл гайхангяар харасагаан һууһанаа, мухалай руугаа һабардан хубсаһаяа абажа, Сэрээнинэй хубсалба.

— Маамуун хаанаб? Баабай?

— Шинии бодохые хулеэжэ байха юм аал, унтазна? Хара эртэ бодоод, үбһээ сабшахаяа гараа юм бэшэ гү?

— Юу эдихэбиб, Сэдэб? Гэдэһэмни үлдэнэ!

— Энэ сай. Тоһон байна. Хилээмэн. Саахар. Түргэлэл даа. Яарая. Наран орой боложо байна.— Сэдэб һарабшалаад, урдань нэмжын байһан Үлзытын талые хёрхоор урамдан харасагаана. Тиихэдэнь үглөөнэй урихан һэбшээн доро долгитоһон халюун ногоон, талын зүүн захаар элһэн эрьеэрээ ногоон үер үнгөөр бүри баян болгоһон жалга, үшөө саанань харагдаһан хахалаатай газар, Ухаа-Губэйн оройе хубөөлэн хүхэрһэн сэнхир замби хубуухэнэй сэдьхэлые абьяас ехэтэй мэдэрэлээр шатаан, ямаршьеб угаа һайхан юумэ хүлеэһэн һанал толгойхон соонь түрэбэ.

Тэрэ бии үгы шадалаараа гүйжэ ошоод, тэргэ дээрэ гараба. Тиихэдэнь, мэнэ һая энээнһээ үргэн болохогүй мэтээр һанагдаһан дайда эзнхэгэд гэн улам саашаа сэлигдэжэ, бүри уужам болоходол гэбэ. Сэдэб худэлхэеэ болёод, энэ һайхан дайдаяа анхаралтайгаар адаглан, юундэшьеб нюдэн соонь бусалан суглараһан нёлбоһонуудые самсынгаа хамсыгаар аршаба.

— Сэдааб! Би эдеелээб! Ябахамнай гу?

Сэрээнинэй абяан Сэдэбые һэреэхэдэл гэбэ. Тэрэ ехэл гайхангяар тархияа һэжэрээд, ойр зуура соо худэлэнгүй зогсоноо, тэргэ дээрэһээ һүрэжэ бууба.

— Сэрээнин! Буугаа аба! Сандалияа үмдэлши. Ябая!

Хоёр хубууд холо бэшэ харагдаһан набтархан гүбээ тээшэ алхелалдеба.

— Тэндэ гараад хараашалхадаа, хэнэй, хаана байһаниие обёорхобди. Тиигээд хайшаа ошохо байһанаа мэдэнэ аабзабди. Ойлгосотой гү, Сэрээнин?

— Ойлгосотой. Ахай хаана бэ? Ерээдүй гү?

— Бү мэдэеэ... Минии һэрихэдэ үгы байгаа һэн. Унтахадамниишье харагдаагүй. Ерээ һаа, орой болоо ёһотой. Тиигээд эртэ бодоод ябаа юм бэзэ.

— Үндэр Сагаан харагданагүйл...

— Нээрээ... Хаана гээшэб?

Сэдэб Сэрээнин хоёр гүбээ дээрэ гүйлдэжэ гараба. Тиихэдэнь, гүбэйнь доохонуур тунгалаг үһаяа туужа байһан Үлзытэ горхоной нариихан зуррлаа хараса гансата татана. Тэр саанань нагаса эжы баабай хоёрынь сэл хүхэ үндэр ногоон соо горитой соорхой гарганхай, хажуурнуудаа үргэхэдэнь, тэдэнь нараида ялаанелд... вжиигвжииг—ногоон руу шуурган ороно. Тиихэдэнь сабшагшадай зүүн гартань унагаагдаһан үбһэнэй зохидхон зурууд үлэнэ.

— Ахай үгыл!

— Аһаа... Хаана гээшэб? Олон хоногоор агнаха һаа, сумаагаа абаха байгаа бэшэ гү? Тиигээ... Теэд абахыень харааагүйлби. Һонин байна

Хүбүүд абяагүй болоод, үбһэ сабшажа ябагшадые харан, удаан зогсобо. Тэрэл зуура, улам дээшээл гаража ябаһан наранай элшэнүүд доро бүри халуун боложо байгаа... соо шунгаһан абяанууд Сэдэб Сэрээнин хоёрой һонноржоһон шахэндэ дуулдаба.

Сэрээнинэй шахэндэ һоно, батаганаанай жэрьеэн, Үлзытын үһанай салгидаан, худанай голһоо ерэнэн һэбшээнэй һаошаганаан дуулдана. Харин хажуудань зогсоһон Сэдэбтэ эдэ бүгэдын хажуугаар хүсэндөө ороһон ногоной хоорондоо шэбэнэлдэн, энэ һайхан газарай шэмые һорон ургаса, томоотойгоор дүүгеһэн зүгынүүдэй телын сэсэгэй амтатай шүүгһээр ундалан баясаха, дулаахан элшэнүүд доро аяна... хан дууража эхилһэн газарай хүндеер һанаа алдан амилха дуулдахадал гэнэ... Хубүүнэй зосоо тугаар һая бүрилдэнэн мэдэрэл хэлэшэгүй һайхан охёор нэрбэгдэн улам һалбаожа, гүлмэрхэн сэдьхэлдэнь хулгөөтэ ольһо ороулан бусалаад, үшөөл сайлгодошогүй хүсэн... абьяасаараа бухы бэеыень доһолгон, хүхэ замбиин гүн соо ургэн далияа дэлгээгээд элижэ ябаһан элеэ мэтээр ниидэшэхэ хүсэл асарба. Сэдэб гэнтэ шангаар хашхараад, һэрюухэн ами асарһан горхон руу бии үгы шадалаараа гүйшэбэ. Амидашаһан юумэн горхоной эрьедэ ерээд, барижа ябаһан номо, годлинуудаа газарта хаяжа, үбдэг дээрээ һүгэдэн унаад, тунгалаг үһан соо толорһон наранай элшэнүүдэй нюдэ һаргаама ялагар түгдэрхэйнүүдтэ гараа хүргэхэдэнь, бишыхан сээжэнь угаа ургэн, энэ һайн һайханиие бухыдэнь баттаажа шадаха болоһондол һанагдаба. Тиигэһээр зоссонь эзнхэгэр хооһон болоод, наранай элшэнүүд доро халажа дулеасаһан газар дээрэ бухы бэеэ сэхэлдюулэн хэбтэхэ дураниинь хүрэбэ. Нюдөө аняад, Сэдэб ара гэдэргээ хиисэйн. Огсомоор дуураһан газарта нюргаараа нялдаба. Нюдэеэ нээхэдэнь, шанха дээрэнь, тэндэ, хүрэшэгүй гүн гүнэзгы соо сэнхир далай аажамаар толостен, зосоонь угаа номгон, тэнюун, амгалан болошобо. Тэрэл зуура нюдэниинь аалиханаар анигдан, гүнэзгы, бухэ аад, хайшааб даа нойрмог, тодо бэшэ һайхан зурагуудтай нойр ураг тархииень огсомоор эзэлбэ...

— ...шолмо. Энэшни нэгэл юрэндэгтэй амитан даа. Пилмаа, һайнаар адаглаарай. Гэнтэ юушье харахаяа, ойлгохоёо болёод, наранай орохые гү, али зэрэлгээнэй нааданые хараад һуушадаг амитан. Эхэнь тиимэ юм һэн. Араадюугаар хүгжэм, шүлэг дамжуулхадань, уяатай юм шэнги һуушаха. Энэшни нэгэтэй даа. Сэрээнин бармамнай яһалахаараа айба ха юм. Юрын хүн шалтагаангүйгөөр хашхараад гүйшэхэ юм аал? Тиигээд гэнтэ унта пахань юуштэб? Эндэшни, юрэдөө, хэншье һаа, айха, гайхаха бэшэ гү? Гүйхөөрөө гүйбэ гэе. Энэ унташахань хайшааб?

— Тэли, тэли... Зубшүүл буудана хаш. Унана, дуһана юм аабы гэхэдэ — арайш тиимэ бэшэ. Доохтор-моохторто харуулха болоо хабди. Үбһэнһөө гарамсаасаа Балдоржоео абаша гүүжэбди,—гээд нагаса баабайдань нагаса эжынь харюусаха Сэдэбтэ дуулдаба.

Аалиханаар нюдэеэ нээхэдэнь, мэнэ һая тунгалаг байһан замбиин гүн соо һэмжэ үүлэд хаанаһаашьеб бии болошоод, үргэн талаа һэрюулхэн гайхангяар тархияа һэжэрээд, ойр зуура соо худэлэнгүй зогсоноо, тэргэ дээрэһээ һүрэжэ бууба.

— Сэрээнин! Буугаа аба! Сандалияа үмдэлши. Ябая!

Хоёр хубууд холо бэшэ харагдаһан набтархан гүбээ тээшэ алхелалдеба

— Тэндэ гараад хараашалхадаа, хэнэй, хаана байһаниие обёорхобди. Тиигээд хайшаа ошохо байһанаа мэдэнэ аабзабди. Ойлгосотой гү, Сэрээнин?

— Ойлгосотой. Ахай хаана бэ? Ерээдүй гү?

— Бү мэдэеэ... Минии һэрихэдэ үгы байгаа һэн. Унтахадамниишье харагдаагүй. Ерээ һаа, орой болоо ёһотой. Тиигээд эртэ бодоод ябаа юм бэзэ.

— Үндэр Сагаан харагданагүйл...

— Нээрээ... Хаана гээшэб?

Сэдэб Сэрээнин хоёр гүбээ дээрэ гүйлдэжэ гараба. Тиихэдэнь, гүбэйнь доохонуур тунгалаг үһаяа туужа байһан Үлзытэ горхоной нариихан зуррлаа хараса гансата татана. Тэр саанань нагаса эжы баабай хоёрынь сэл хүхэ үндэр ногоон соо горитой соорхой гарганхай, хажуурнуудаа үргэхэдэнь, тэдэнь нараида ялаанелд... вжиигвжииг—ногоон руу шуурган ороно. Тиихэдэнь сабшагшадай зүүн гартань унагаагдаһан үбһэнэй зохидхон зурууд үлэнэ.

— Ахай үгыл!

— Аһаа... Хаана гээшэб? Олон хоногоор агнаха һаа, сумаагаа абаха байгаа бэшэ гү? Тиигээ... Теэд абахыень харааагүйлби. Һонин байна

Хүбүүд абяагүй болоод, үбһэ сабшажа ябагшадые харан, удаан зогсобо. Тэрэл зуура, улам дээшээл гаража ябаһан наранай элшэнүүд доро бүри халуун боложо байгаа... соо шунгаһан абяанууд Сэдэб Сэрээнин хоёрой һонноржоһон шахэндэ дуулдаба.

Сэрээнинэй шахэндэ һоно, батаганаанай жэрьеэн, Үлзытын үһанай салгидаан, худанай голһоо ерэнэн һэбшээнэй һаошаганаан дуулдана. Харин хажуудань зогсоһон Сэдэбтэ эдэ бүгэдын хажуугаар хүсэндөө ороһон ногоной хоорондоо шэбэнэлдэн, энэ һайхан газарай шэмые һорон ургаса, томоотойгоор дүүгеһэн зүгынүүдэй телын сэсэгэй амтатай шүүгһээр ундалан баясаха, дулаахан элшэнүүд доро аяна... хан дууража эхилһэн газарай хүндеер һанаа алдан амилха дуулдахадал гэнэ... Хубүүнэй зосоо тугаар һая бүрилдэнэн мэдэрэл хэлэшэгүй һайхан охёор нэрбэгдэн улам һалбаожа, гүлмэрхэн сэдьхэлдэнь хулгөөтэ ольһо ороулан бусалаад, үшөөл сайлгодошогүй хүсэн... абьяасаараа бухы бэеыень доһолгон, хүхэ замбиин гүн соо ургэн далияа дэлгээгээд элижэ ябаһан элеэ мэтээр ниидэшэхэ хүсэл асарба. Сэдэб гэнтэ шангаар хашхараад, һэрюухэн ами асарһан горхон руу бии үгы шадалаараа гүйшэбэ. Амидашаһан юумэн горхоной эрьедэ ерээд, барижа ябаһан номо, годлинуудаа газарта хаяжа, үбдэг дээрээ һүгэдэн унаад, тунгалаг үһан соо толорһон наранай элшэнүүдэй нюдэ һаргаама ялагар түгдэрхэйнүүдтэ гараа хүргэхэдэнь, бишыхан сээжэнь угаа ургэн, энэ һайн һайханиие бухыдэнь баттаажа шадаха болоһондол һанагдаба. Тиигэһээр зоссонь эзнхэгэр хооһон болоод, наранай элшэнүүд доро халажа дулеасаһан газар дээрэ бухы бэеэ сэхэлдюулэн хэбтэхэ дураниинь хүрэбэ. Нюдөө аняад, Сэдэб ара гэдэргээ хиисэйн. Огсомоор дуураһан газарта нюргаараа нялдаба. Нюдэеэ нээхэдэнь, шанха дээрэнь, тэндэ, хүрэшэгүй гүн гүнэзгы соо сэнхир далай аажамаар толостен, зосоонь угаа номгон, тэнюун, амгалан болошобо. Тэрэл зуура нюдэниинь аалиханаар анигдан, гүнэзгы, бухэ аад, хайшааб даа нойрмог, тодо бэшэ һайхан зурагуудтай нойр ураг тархииень огсомоор эзэлбэ...

— ...шолмо. Энэшни нэгэл юрэндэгтэй амитан даа. Пилмаа, һайнаар адаглаарай. Гэнтэ юушье харахаяа, ойлгохоёо болёод, наранай орохые гү, али зэрэлгээнэй нааданые хараад һуушадаг амитан. Эхэнь тиимэ юм һэн. Араадюугаар хүгжэм, шүлэг дамжуулхадань, уяатай юм шэнги һуушаха. Энэшни нэгэтэй даа. Сэрээнин бармамнай яһалахаараа айба ха юм. Юрын хүн шалтагаангүйгөөр хашхараад гүйшэхэ юм аал? Тиигээд гэнтэ унта пахань юуштэб? Эндэшни, юрэдөө, хэншье һаа, айха, гайхаха бэшэ гү? Гүйхөөрөө гүйбэ гэе. Энэ унташахань хайшааб?

— Тэли, тэли... Зубшүүл буудана хаш. Унана, дуһана юм аабы гэхэдэ — арайш тиимэ бэшэ. Доохтор-моохторто харуулха болоо хабди. Үбһэнһөө гарамсаасаа Балдоржоео абаша гүүжэбди,—гээд нагаса баабайдань нагаса эжынь харюусаха Сэдэбтэ дуулдаба.

Аалиханаар нюдэеэ нээхэдэнь, мэнэ һая тунгалаг байһан замбиин гүн соо һэмжэ үүлэд хаанаһаашьеб бии болошоод, үргэн талаа һэрюулхэн

ҮХИБҮҮД, ЁЛКОДОО ЯАРАГТЫ!

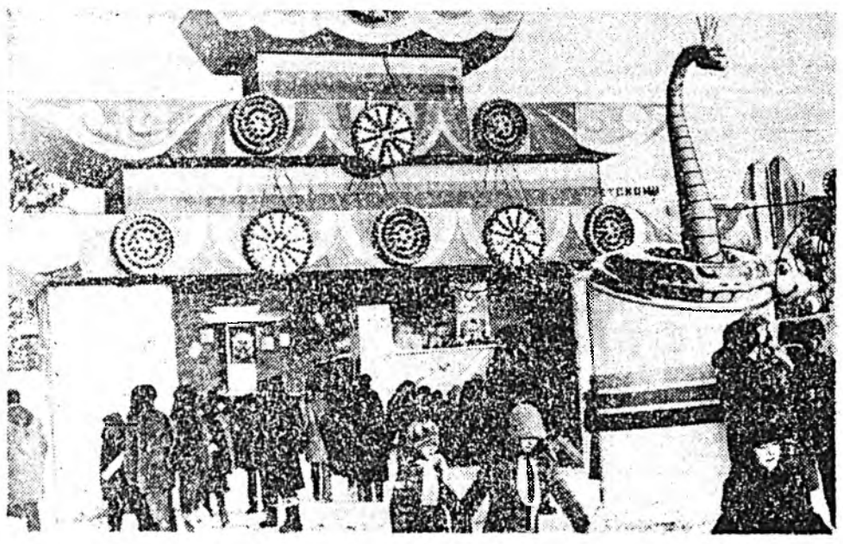

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Улаан-Удын гол ёлкы Каток дээрэ үхибүүд һолжоржо наадана.

1989 он — могой жэл. Монгол республикын һурагшадай үбэлэй амаралтын үедэ һургуулиин 171 421 үхибүүд, мэргэжэлэй-техническэ училищинуудай 15 000 һурагшад амаржа байна.

Хори, Баргажан, Загарай, Бэшүүр нютагуудай һургуулинуудай мянга гаран һурагшад үбэлэйнгөө амаралтын удэрнүүдтэ Улаан-Удэ хотоор аяншелна. Тэдэнэр республикынгаа ниислэл хотын дурасхаалта газарнуудаар, музейнүүдээр ябажа һонирхон харана.

Хотын гол ёлко! Эндэ үгледонэй 10 сагһаа удэшэ орой болотор үхибүүдэй энеэдэ, наадан таһалданагүй. Удэртөө үшөө багаханууд шье үхибүүд эхэ, эсэгэтэеэ энэ ёлко харахаяа ерэнэ. Мүн Буряад орсноймнай хүдөө нютагуудай һурагшед ниислэл хото аяншалжа ерэхдээ, эгэл туруун түбэй ёлко харахаяа яаранад.

— Хубүүн, нэрэшни хэн бэ?

— Би, Данзан гээшэб. 4-дэхи класста һуранаб.

— Хаанаһаа ерээбши?

— Бидэ абатаяа Эдэбин районһоо Улаан-Удын гол ёлко хараха гэжэ «Жигули» машинаараа зорюута ерээбди. Ёлко ямар гоё гээшэб! Ёһотойл үхибүүдэй үбэлэй һайндэр гээшэ.

Ёлко, ёлко, ёлкохон
Ёлко манай гоёл даа!

ГАИ мэдээсэнэ:

БҮГЭДЫН ХЭРЭГ

Республикын харгы замууд дээрэ үзэгдэдэг гэнэ усал үсөөрөгүй, хаанч олошорно. Илангаяа Хойто-Байгалай, Яруунын, Хэжэнгын, Бэшүүрэй, Баунтын, Ивелгын районуудта, Улаан-Удэ хотодо аюулай болохо ябадал улам олошороо.

Харгы, замууд дээрэ болоһон гэнэ усалнуудые шэнжэлээд үзэхэдэ, олохи ушарта жолоошод эзэмэтэй байдаг гэжэ тодоруулагдана. Автомобиль, трактор, мотоцикл жолоодожо ябахадаа, харгы дээрэ гэм эзэмэ хэһэн 400-гаад хүн үнэрэһэн жолэй хугаа уе соо хуулита хэрюусалгада хабаадуулагдаа. Эдэнэр һоттуугаар машина жолоодожо ябаһаар гэй тодхорто ороожо, оёһолдоо гэмтэхэһээ гадна, хажуудаа һуужа ябаһан хүнүүдтэ аюул ушаруулна ха юм. Нёдондо жэлдэ ГАИ-гай худэлмэрилэгшэд, нинтын тулеелэгшэд һоттуугаар машина жолоодожо ябаһан 8 мянгаһаа дээшэ хүниие харгы дээрэ барижа абаа гээшэ. Эдэнэрэй хахадань шахуу арадай ажахын предприяти, колхоз, совхоозуудта худалдаг жолоошод гээд элирүүлэгдэ. Эдэнэрэй гэмээр олон хүн наһа барахан, гэмтэһэн байха юм.

Августын 25-да «Москвич» машинатай Базаржапов Ш. Ч. сохор мэдрэлдээ байбашье, нухэдтээ сагаан гэжэ шиидэбэ ха. Хурдаар гүйлгэжэ ябаһаар харгыгаа алдажа, хүмэрийгэн байгоо. Эндэ торочой хоёр нухэдынь хүндөөр гэмтэнхэй больницада оруулгадабашье, наһа барса. Гурбадахинь мүн дэ ехээр гэмтэгдэхэй, мүнөөшье хүсэтэр больницада байнаар. Энэ ушарта суглаа архидаһан нухэдынь, түрэл түрэмүүдынь һоттуугаар машина жолоодохэдэ аюултай гэжэ юундэ ойлгогоогүйб? Һоттуушуулай гэмээр Түнхэнэй, Хорийн, Сэлэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Хурамхаанай, Захаааминай, Загарайн, Ивелгын районуудта аюулда оргошодой тоо олошороо. Мүн Госагропромой авто-ажахынуулай жолоошодой дунда ажалай журам һуда гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Эдэнэрэй гуша гаран процентнь һоттуугаар машина жолоодожо ябаһаар республикын харгы замууд дээрэ аварии хэжэ, ажахыдаа ехэхэн гарза хохидол хэһэн байха юм. Энээнһээ гадна тус коллективэй бусад жолоошодынь һоттуугаар машина жолоодожо ябаһаар, ГАИ-гай худэлмэрилэгшэдтэ, нинтын инспекторнуудтэ бариргдажа, захиргаанай комиссиин урда гэм эзмээ амасаһан, ялада орохон байха юм.

Жолоошодой архидахагүйн тула тэдэнэние саг үргэлжэ шалгажа байхаар табигдаһан албанай худэлмэрилэгшэд даалгагдаһан уялгадаа хайша хэрэгээр хандаһаар. Сэхыень хэлэхэдэ, жолоошодой ажалдаа гарахада, тэдэнэй бусажа ерэхэдэ хэдэг шалгалтаяа шанга эрилтэтэй болгоо һаамнай, нимэ гай тодхорой ото болехогүйнь эли бэшэ гү?

Республика соо теологдодог хоёр мянгаад авто-ажахынуудай тон үсөөндэнь жолоошодойнгоо ажалдаа гарахадань, бусажа ерэхэдэнь, шалгалта хэдэгшье даа, ёньш тэдысэ үнгэргэхэ беримтануud Ба. Энээнние баһал ГАИ-гай худэлмэрилэгшэд элирүүлнэ ха юм. Авто-ажахы бухэндэ медицинскэ шалгалтын ёһотоор хэдэгдэг һаань, августын 20-до Хяагта ошоһон харгы дээрэ тиимэ ехэ гай тодхор болохогүй байгаа.

Эндэ Иволгын совхоз-техникумэй һоттуу жолоошон Д. Ц. Дамбаевай гэмэ ехэ. Тэрэ ГАЗ-53 тухэлэй машинаар харгыгаар гедирон, бэдирэн гүйлгэжэ мэдрэхдээ, урдаһаа ерэжэ ябаһан «Москвич» машинатай мүргэлдэшоо. Тиигэжэ тус хүнгэн машинын жолоошон наһа бараһан, хоёр хүниинь хүндөөр шархатаһан байна. Иимэ баримтануудые дурдаха болоо һаамнай, олон.

Дээрэ хэлэгдэһэн баримтануудһаа тобшолол хэхэдэ, республикын авто-ажахынуудта, министерствэнүүд, олбон зургаануудта харгын аюултэй байдал сехиха тусхай албанэй даалгагдаһан уялгадаа ёһоор хандажа, жолоошодой дунда ойлгуламжын, һэргылэмжэн хүдэлмэри таһалгаяагүй ябуулдаг болоо һаань, харгы замууд дээрэ гэнэ усал үсөөн болохо һэн. Зүгөөр сонхи авто-ажахынуудта энэ худэлмэри һайнаар эмхидхэгдэнэгүй. Мүнөө республикын авто-ажахынуудта харгын дурим сехилые хангаха уялгетай 56 инженер технологдоно. Энэмнай олон гү, али үсөөн гү? Үсөөн даа, тон үсөөн. Харин авто-ажахынуудта бусад мэргэжэлтэдэй тсо хэтэрмэ олон болонхой. Энэ асууделые шиидхэн гаргаа, ажахынуудаа, техникэ хэхээр саг тулажа ерэһээр үнинэй юм.

Хоёрдохи гол асуудал гэхэдэ, эбдэрхэй машина, техникэ болоно. Үнгэрэгшэ жэлэй хоёрдохи хахад жэлэй туршада эбдэрхэй машина, техникээр ябаһан мянгаад жолоошод хэнээгдэнэн, тэдэниие замда табиһан 300 гаран инженерно-техническэ худэлмэрилэгшэд яла тулэһэн байна. Тиихэдээ эдэнэй зуугаад жолоошодынь харгы дээрэ аюулда оробо. Эндэ эбдэрхэй трактор, автобус, ашаанай машинануудые гаражһаань табиһан авто-ажахын хутэлбэрилэгшэд, инженернүүд болон технигүүдэй эзмэтэйнь эли болоно.

Харгын-транспортна аюулай болоходо, ябаган зоной гэм эзмэтэй байдагынь мүн лэ эли ха юм. Жэшээнь, һүүлэй мэдээнэй ёһоор, республика соо харгы дээрэ үзэгдэдэг аюулай дүрбэнэй нэгэниинь, харин Улаан-Удэ хотодо — хоёрой нэгэниинь ябаган хүнэй гэмээр тохёолдоһон байха юм. Тиигэжэ зуунһаа дээшэ ябагашуул машинада дайруулжа наһа бараа, мянганһаа дээшэ хүн гэмтэх гэһэн мэдээсэл олоной һанаа собсоохо ёһотой.

Ябаган хүн яахадаа машинада дайруулха болоо юм гэһэн асуудал гарадаг. Эндэ тэдэнэр өөнэдөөл эзмэтэй. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр тэмдэглүй газараас ерэжэ ябаһан машинын урдуур «урдихэб» гээд гүйлдэхэдөө, дайруулшана ха юм. Тэдэнэй дунда алдаб наһатай, мэргэжэлтэйшье хүнүүд дайралдана. Зүгөөр эдэ бүгэдэ тухай ажалдаа, гэр бүлэдөө ходо хоорэлдэдэг байгаа һаамнай, гай тодхор болохогүйл һааб даа. Харин тиимэ хоорэлдөөн үсөөнөөр хэгдэнэ, ёһоор һоргылэгүй гэшэбди.

Тиихэдэ үхибүүдэй гэмээр болоһон харгын аюулнуудай олошордогынь мэдэжэ юм. Үнгэрсөд байһан үе соо эдэнэрэй гэмээр харгын-транспортна хэдэн олон аюул үзэгдэжэ, хэдэн үхибүүд наһа бараһан. Олониинь гэмтэһэн байбе Тебшолол хэхэдэ, үхибүүдэй түрэлхид, багшанар, саад, яслинуудай хүмүүжүүлэгшэд эдэ бүгэдэндэ анхаралаа багаар хандуулна, һургаал заабари үгэхэдөө, харуулха, ойлгуулха арганууудые хэрэглэнэгүй.

Харгы замууд дээрэ үзэгдэдэг гэнэ усалай гол шалтагаануудай нэгэн гэхэдэ, харгынуудай муу байһаниие болно. Мүнөө, машина, техникын олошорһон, тэдэнэй хурдан түргэнөөр ябадаг болоһон сагта харгынууд урданайхидаал мэтэ муу зандаа үлэнхэй. Харгын муу дээрэнээ боложо, аянда ябаһан машинануud хулеэгдэгүй гэнэ усалда ороно гээшэ.

Республикын ГАИ-гай согсолһоной ёһоор, 1987 ондо харгын муугаа боложо, 239 аюул болоһон байгаа. Харин үнгэрһэн жэлэй үе соо 137 аюул болоһон байба. Илангаяа Кабанскын, Түнхэнэй, Сэлэнгын, Прибайкалиин районуud руу ошоһон харгы замуудай саг соогоо зэһэбарилагдедагүй байһаниинь гайхалтай юм.

Мүн харгы дээрэ табигдаһан хүүргэнүүд түргэнөөр эбдэрнэ, бага ашаатай техникэ ерай шамай дааха аргатай байна. Эдэнэние мүнөө үеын эрилтын ёһоор табиха, һэльбэн шэнэлхэ гэхэдэ, мүнгэн үгы гэлсэдэг саншалтай. Жэшээнь, Улаан-Удэ — Петровск-Забайкальский, Улаан-Удэ—Хурамхаан, Улаан-Удэ—Хяагта гэһэн маршрудай харгынуud ямаар бэ? Мүн Улаан-Удэ хото соогуур зурыһан харгы, тротуаринуud нухэ, яамаар эльбэгжэнэ гүнинэй. Эдэ бүгэдые булта һайн мэдэдэгшье һаа, «нюдэ балай, шэхэ дулии» болоод һуудаг хүтэлбэрилэгшэд олон. Энээнһээ гедэ түмэр харгые хүндэлэн гарһан харгынуud муу харуулһатай.

Харгы һайн байлгаха хэрэг республикын ГАИ-гай худэлмэрилэгшэдтэ даалгагданхай. Зүгөөр бидэнэр энэ талаар ямаар эрхэтэй гээшэбибди? Сэхыень хэлэхэдэ, бидэнэр алишье эмхи зуургаа, предприятинуудай хутэлбэрилэгшэдые хэнээхэ эрхэгүйбди. Арадай депутадуудай Советуудэй гүйсэдкомуудта али ажахынуудай, предприятинуудай жолоошод, хутэлбэрилэгшэд харгын дурим сбдаб, һоттуу яааб гэһэн мэдээсэл эльгээгээд, тэгдэнээ хумүүжүүлгын ямаар хэмжээнэй абтаһан тухай нэгэшье хаһуу ябанагүйбди.

Жэшээнь, 1987 ондо райгүйсэдкомуудай дэргэдэхи захиргаанай комиссиин хаража үзэгдэнь тула 43 материал эльгээһэн байгаабди. Тэдэнэй 12-ниинь ёһын тэдыдэ комиссиин үзэмжэдэ табигдаад, «бүтээхэбди», «болибобди» гэһэн эмэтэйшүүлэй хоёһон найдуулгатай харюу абтаһан байдаг.

Үнгэрһэн жэлдэ арадай депутадуудай Эдэбин, Хорийн, Яруунын районно Советуудэй гүйсэдкомуудта захиргаанай комисси дээрэ хаража үзэхыень 3—5 материал эльгээхэдэмнай. мүнөөдэр болотор харюу абтаагүй байнаар. Иигэжэ байхада, харгы дээрэ журамтайгаар, харгын дурим хазгайруулангүй хэн ябахаб даа?

Ф. БИЛДАЕВ,
республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын ГАИ-гай таһагые даагша.

ЭДИРШ'
АМЖ

Калугын электр
водой «Богатырь
соо дүрэ бүлаал
даагаар бүхэсэ
сөөн болобо. М
най республика
эдир баоилдааш
байгаа. Улаан-Уд
тернат һургуули
Виталий Чере
СПТУ-гай студен
ремпилов гэгшэ
салгануудаа шад
үнгэргэжэ, чем
эзргэдэ хүртэбэ,
залуу тренерн
спортын мастер
Абушев Цыден
ёо һурган хүмүү
Худөө нютагуу
лай дундаһаа
эдэ хоёр хүбүүд
дэ бараа берилд
аагаа?

37-дохи һургу
ша Сандак Цы
лаги, ДВРЗ-гай
бай гэшүүд С
Владимир Влико
бодэхи һуурида
ба. Залуу тоен
мүүжүүлһэн һур
ыгыуеэ ехэ м
бэадажа, һайн
гуули гараба ха

Сонсо

НЭГЭДЭХИ П
Москва. 7.30—
9.30—Баримтата
Хоккейгээр нухэ
салга. «Питебур
(США) — ЦСКА.
һонин. 12.10—«Ч
—үхибүүдэ 4
һайнаһай фильм.
13.00—«АБВГДей
Шэнэ Һонин. 1
шэнэдхэлгын про
— Баримтета ф
В. А. Моцарт. О
та фортепиано
хэгдэхэ 27-дохи
церт. 17.50 — «
тэрээнһээ дэсэш
да». 18.35—Муль
— Үйлэдбэриин
нэгэдэлэй генер
тор М. Я. Чу
(Витебск хото).
дэр — туби дэ
20.00—Хоккейгээ
ной уулалга. «П
вина» (США)—Ц
Время. 22.35 —
нэдхэлгын прож
Нинтын жаса ба
ябуулга. 00.15—
туби дэлхэй дэ
ХОЁРДОХИ П
Москва. 9.00—
настика. 9.15—Х
«Горизонт»
10.15, 11.50—Исп
— «Волшебный
сомино» — үхиб
1-дэхи сери. 12
следующий спект
тата фильм. 12.
нин. 13.00—Конц
«Операция «Тр
тэй уран һайхан
дохи сери. Ула
«Ойн баяр»—кин
— Мультфильмн
Улаасхооронды
ряадаар). 19.05—
— «Танай бэшэн
—«Танай гэртэ
Байгал (буряадаа
носолнууд. Мос
«Амгалан нойр
шуун!». 21.15—А
най залуу гуйсэд
харченко, О. М
22.00—Время. 22
шэнэдхэлгын про
— «Операция «
3-дахи сери.

Редакторай
Ц. Б. ЦЫРЕН

Кино, театрнуудта

ТЕАТР ОПЕРЫ И БАЛЕТА
Опера ЧУДЕСНЫЙ КЛАД — в 12, балет БОЛЬШОЙ ВАЛЬС — в 18.

РУССКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ
Новогодние ёлочные представления — в 9-30, 12, 15.

«ДРУЖБА»
САФФИ — в 9-40, ПОКА БЕЗУМСТВУЕТ МЕЧТА — в 11-30, 13-10, ВОРЫ В ЗАКОНЕ, ФРАНЦУЗ — в 14-50, 18, 21.

«РОДИНА»
МУЛЬТФИЛЬМЫ — в 10, 16-40, ЛЕНТЯЙ (2 серии) — в 11-30, 14, 18-20, 20-50.

«ПРОГРЕСС»
Красный зал — ЛЕНТЯЙ (2 серии) — в 10, 12-40, 15-20, 18-10, 20-50. Зеленый зал — РЫЖАЯ ФЕЯ — в 11-10, 13, ГОСПОДИН ОФОРМИТЕЛЬ—в 9, 14-50, 17, 19-10, 21-20.

«ЭРДЭМ»
ЛИЛОВЫЙ ШАР — в 9-40, 11-10, 12-40, 14-20, ДОРОГАЯ ЕЛЕНА СЕРГЕЕВНА — в 15-50, 17-40, 19-30, 21-30.

«ОКТЯРЬ»
КУВЫРОК ЧЕРЕЗ ГОЛОВУ — в 9-50, 11-20, ПРИДИ, СНОВА ДОЖДЬ (2 серии) — в 13, 15-30, 18, 20-30.

«АРШАН»
СКАЗКА ПРО ВЛЮБЛЕННОГО МАЛЯРА — в 17